Rok I. Kraków, 29 września 1909 — קראקא ערב סוכות תר"ע. Nr 38

יודישע אילוסטרירטע צייטונג

Żydowska gazeta illustrowana.

Wychodzi każdego piątku.

Prenumerata wynosi: Rocznie 10 K. = 5 Rbs. Półrocznie 5 K. = 2.50 Rbs. Kwartalnie K 2.75 = 1.50 Rbs

Pojedynczy egzemplarz 20 h. = 10 Kop.

Redakcya i Administracya: Kraków, Grodzka 62.

Judische Illustrierte Zeitung.

ערשיינט יעדען פרייטאג.

אבאנאמענטס-פרייז: יעהרליך: 10 קראנען, = 5 רובל. האלביעהריג 5 קראנען — 2.50 רובל. פיערטעל יעהרליך 2.75 קראנען, — 1.50 רובל.

איינצעלנע נומער 20 העללער = 10 קאפ.

אין אנדערע לענדער: יעהרליך 15 פראנק, האלביעהריג 7.60 פיערטעליעהריג 4 פראנק.

רעדאקציאן און אדמיניסטראציאן: קראקא גראדסקא 62. טעלעפאן נו׳ 112.

עסטעררי. פאסטשפארקאסען-קאנטא נו׳ 57,341.

בלוטיגער קאמפף צווישען אמעריקאנישע מיליאנערינען.

בלוטיגער קאמפף צווישען אמעריקאנישע מיליאָנערינען: די אייפערזיכטיגע ג׳ים גרין דערשיעסט איהר ריוואלין סמיטה.

גראטיס-בייילאגע: „די הבדלה" נו׳ 6.

די דינאסטישע קריזע אין גריעכענלאנד.

טראָץ אלע הבטחות פון דער גריעכישער און פון דער אויסלענדישער פרעסע איז די דינאסטישע קריזע אין גריעכענלאנד נאך נישט געענדיגט.

דער קראָנפּרינץ, וועלכער האט געמוזט צוריקלעגען אלע זיינע עהרענשטעלען ביים מיליטער און ארויספאָהרען פון'ם לאנד, האט זיך ביי זיין ארויספאָהרען געלאזט אריינשיקען א דעמאָנסטראַטיווען אבשיעד. א גרויסע פאלקס־מענגע האט איהם בעגלייט ביז צום האַפען און בעפאָר ער איז אויפגעשטיגען אויפ'ן שיף, האט ער געהאלטען א רעדע, אין וועלכער ער האט פּראָטעסטירט געגען דעם פאַרנעהן פון די מיליטערישע קרייזע, וואס מישען זיך איין אין פאליטיק און בלאַמירען דאדורך דאס לאנד.

דיזער שיין פון'ם קראָנפּרינץ האט די מיליטערישע קרייזע שטאַרק אויפגערעגט און זיי ערקלעהרען גאנץ אפען, אז אין גריעכענלאנד וועט נישט פריהער איינטרעטען פריעדען, ביז די איצטיגע דינאסטיע וועט נישט ווערען בעזייטיגט.

נור אזוי ווי די קעניגליכע פאמיליע בעזיצט אויך א געוויסען אנהאנג ביים פאלק און אויך א טהייל פון

דער וויענער פּאָסט־רויבער געפאקט: ראבערט פריימאַן.

די פאליטיקער ווילען נישט ארויסרופען א דינאסטישע קריזע, וויסענדיג אז גריעכענלאנד וועט דאדורך פערליערען דעם רעשט פון זיין פאליטישען אנזעהן אים אויסלאנד — איבערדעם האט מען מורא. די מיליטערישע בונטאווטשיקעס וועלען דאך אויספיהרען זייערס, זיי וועלען מאכען א מיליטערישען שטאאטס־שטרייך.

די קעניגליכע פאמיליע זיצט איבערדעם אין קעניגליכען פאלאסט. שטרענג בעוואכט פון דער טרייער לייבגאַרדע. עס הערט זיך אויך, אז ענגלאנד שיקט ארויס צוויי קריעגסשיפען אין די גריעכישע וואסערן, כדי אינ'ם נויטפאל צו שיצען די קעניגליכע פאמיליע און זי אבצופיהרען קיין אויסלאנד.

די לאגע אין גריעכענלאנד איז יעדענפאלס זעהר ערנסט.

בלוטיגער קאמפף צווישען אמעריקאנישע מיליאנערינען.

בלוטיגע קעמפפע צווישען אמעריקאנישע פרויען זענען נישט קיין זעלטענהייט. פאסט טעגליך קען מען אין די דארטיגע צייטונגען לעזען וועגען זאלכע פעלע;

די דינאסטישע קריזע אין גריעכענלאנד: דער קעניגליכע פאלאסט אין אטהען.

באלד דא באלד דארט איז די פרוי פון אן ארבייטער איבערגעפאלען די געליעבטע פון איהר מאן און האט איהר אריינגעשטאָכען א מעסער אין דער ברוסט, אדער האט זי דערשאָסען מיט א רעוואָלווער הינטענאויס.

געוועהנליך טרעפען זיך אזעלכע מעשיות ביי דער ניעדערן פאלקס־קלאסע. ביי די „אייבערשטע צעהן־טויזענד" אבער קומט דאס נישט פאר. נישט ווייל זיי לעבען מאָראלישער און זייער פאמיליענלעבען איז ריינער — אדרבה, זיי פיהרען אפשר נאך א פערדאָרבענער און א נישט־זיטליכער לעבען ווי די ניעדריגע קלאסען. נאר ביי זיי איז אלסדינג פערקלעבט און פערקלייסטערט. דער מאן איז נישט טריי דער פרוי, די פרוי איז זיך נוקם און בעטרינט דעם מאן. לפנים אבער פאר דער עפענטליכקייט, לעבען זיי בשלום ובשלוה, גלייך קיין שום זאך וואלט נישט פארגעקומען.

איבערדעם אויך האט דאס בלוטיגע ערייגניס, וואס איז פארגעקומען פאר צוויי וואכען אין דער אמעריקאנישער מיליאָנערען־שטאָדט פיטסבורג, ארויסגערופען אזא גרויסע סענזאציע.

די פרוי פון דעם דארטיגען פיעלפאכען מיליאנער גרין איז געוואהר געווארען, אז איהר מאן בעטריגט זי מיט איהר'ס א חברטע, דער פרוי פונ'ם מיליאָנער סמיטה. אנשטאט צו טהון ווי אלע איהרע הבר'טעס און פון איהר

זייט צו בעטריגען איהר מאן מיט א דריטען, פאסט זי דעם ענטשלוס צו בעזייטיגען איהר ריוואלין מיט געוואלט.

זי האט ערפאָהרען, אז מיס סמיטה בעזוכט אפט איהר מאן אין זיין פריוואט־קאנטאר, וועלכעס געפונט זיך אין א ווילא אויסער דער שטאדט נעבען זיינע אייזען־פאבריקען. זי האט זיך איבערדעם בעהאלטען אין גאָרטען פון דער ווילא און אין דעם מאמענט, ווען איהר ריוואלין איז דורך די אינטערשטע טרעפ פון דער ווילא ארויסגעקומען אין גאַרטען אריין, איז זי אויף איהר צוגעלאפען און נאך איידער די דערשראקענע מיס סמיטה קען זיך אוועקדרעהען, בעקומט זי שוין א רעוואָלווערקוגעל אין הארץ און פאלט אנידער טויט.

מיס גרין האט זיך נאך אם זעלבען טאג איבערגעגעבען דעם געריכט.

די אבערע ערדענט אין גאנץ אמעריקא דאס גרעסטע אויפזעהען. מעגליך, אז איצט וועלען ערשט פיידע מענער פיהרען א בלוטיגע דועל צווישען זיך.

נייע ערדציטערניש אין מעסינא.

ס'איז נאך נישט פערגאנגען קיין יאהר זייט דעם שרעקליכען ערדציטערניש אין מעסינא, ביי וועלכען עט-

ערדציטערניש אין מעסינא: די קעניגין עלענא־שטראסע.

דער מארד איז געשעהן אויף דער אפענער שטראסע. ס'איז זיך צוזאמענגעלאפען א גרויסע פאלקס־מענגע, אבער אין דער פערווירונג איז עס דעם מערדער געלונגען צו ענטלויפען. ערשט אויף דער נאכט האט ער זיך אליין איבערגעגעבען דעם געריכט.

דער מא־ד איז געשעהן אוים נקמה, ווייל טאני איז ענטלאסען געווארען פון זיין אמט און ער בעהויפ־טעט, אז שולדיג איז אין דעם דער ערמארדעטער אפי־ציאל סערטיין.

טאני צייגט קיין שום צייכען פון חרטה וועגען זיין שרעקליכער טהאט.

עספעראנטא־קאנגרעס.

,ותהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחרים׳. —

אין דער ערשטער צייט נאך דער ערשאפונג פון דער וועלט, האט די גאנצע ערד געהאט בלויז איין שפ־אכע מיט ווייניגע געצעהלטע ווערטער.

שפעטער זענען די שפראכען פערמישט געווארען, יעדעס פאלק האט זיין לשון, יעדעס לאנד זיין שפראכע, אזוי אז איינער פערשטעהט נישט מעהר דעם צווייטען,

יאהרטויזענדע האבען זיך די פערשיעדענע שפ־אכען אזוי ענטוויקעלט, צווישען די פעלקער איז איינגעטרעטען א ענטפ־עמדונג, איינער האט נישט פערשטאנען דעם צווייטען. איינער האט זיך דערווייטערט פונ'ם אנדערן, און דאדורך זענען ענטשטאנען צווישען די מענשען און צווישען די פעלקער קנאה־שנאה, האס און נייד, וואס

עספעראנטא־קאנגרעס אין בארצעלאנא: א בילד פון דער ערשטער זיצונג.

א שטאטהא־טעריי־בעאמטער ערמארדעט: דער ערמארדעטע אפיציאל סערטיין און זיין פאמיליע.

פיהרען צו מלחמות, צו בלוטיגע קריעגע און קאנפליקטע ביז אויף דעם היינטיגען טאג.

די שטא־קע ענטוויקלונג פון דער מענשליכער קולטור, די אונגעהויערע פאָרטשריטע, וואס די מענשהייט האט געמאכט אין דעם לעצטען יאהרהונדערט, די גרויסע ענטוויקלונג פון דעם וועלט־פערקעהר, דורך די אייזענ־באהנען, דאמפשיפען, עלעקטרישע באהנען עטצ. האט ארויסגערופען דאס בעדערפעניש וויעדער איינצופיהרען א וועלטשפ־אכע, וועלכע אלע מענשען זאלען פערשטעהען און אלע זאלען זיך אין איהר קענען פערשטענדיגען.

שוין עטליכע מאל האט מען פראבירט דערארטיגע פערזוכע, צו שאפען א מין וועלטשפראכע, וואס זאל קענען גרינג ווערען ערלערנט און זאל מיט דער צייט בילדען א פערבינדונגס־מיטעל פאר דער גאנצער וועלט.

אבער אלע דיעזע פערזוכע, ווי „וואלאפיק" עטצ. האבען זיך נישט איינגעגעבען. זיי זענען געבליעבען בעד־

ליכע גרויסע בליהענדע שטעדט זענען חרוב געווארען און איבער הונדערט־טויזענד מענשען האבען פערלוירען זייער לעבען.

הונדערטער מיליאנען זענען געזאמעלט געווא־ען כדי די בעטראפענע צו העלפען אין זייער נויט און די צעשטערטע חורבות וויעדער אויפצובויען. מען האט זיך אויך תיכף גענומען צו דער א־בייט, האטשי א טהייל געלעהרטע האבען געווארענט דערפא־. מען זאל נישט אויפשטעלען די נייע שטעדט אויף דעמזעלבען א־ט ווי די אלטע, ווייל די געגענד איז שטארק מסוגל פאר ערד־ציטערניש.

ס'האט זיך אבער באלד א־ויסגעוויזען, אז די געלעהרטע האבען רעכט. אין די לעצטע חדשים האט מען אין דער געגענד פון מעסינא עפטערס געשפירט גרינגע ערשיטערונגען פון דער ערד. פארינע וואך אבער איז פארגעקומען א ציעמליך שטארקע ציטערניש טאקי אין מעסינא גופא, וועלכע האט זיך בעזונדער'ס העפטיג געשפירט אין דער נייער שעהנער שט־אסע, וועלכער מען האט א נאמען געגעבען „קעניגין־עלענא־גאסע", צו

עהרען פון דער איטאליענישער קעניגין, וואס האט זיך אזוי שטא־ק בעטהייליגט אין דער רעטונגס־ארבייט נאך דער גרויסער קאטאסטראפע.

אט דיזע שעהנע שטראסע, פון וועלכע מיר ברענגען א בילד אין אונזער היינטיגער נומער, איז דורך דער איצטיגער ע־דציטערני־ש וויעדער שטא־ק ערשיטערט געווארען.

ערמארדונג פון א שטאט־האלטעריי־בעאמטען.

אין צא־א, דער הויפטשטאדט פון דאלמאציען, איז פארינע וואך דער קאנצליי־געהילפע טאני איבערגע־פאלען אין מיטען העלען טאג דעם לייטער פון דער־שטאטהאלטעריי־הילפסעמטער־דירעקציע, אפיציאל סער־טיין, און האט איהם מיט א מעסער פערוועצט א שטיך אין דער ברוסט. סערטיין איז אויפ'ן ארט געבליעבען טויט.

דעמיסיע פון אונגארישען מיניסטעריום: דער פערשטארבענע אָבערסט פאבריציוס (X) פעולאזט נאך דער אויפלעזונג פונ'ם רייכס־טאג דאס פארלאמענטס־געביידע.

ירושלים אלס וועלט-שטאדט: דרום-זייט פונ'ם טעמפעל-פלאץ.

שרענקט אויף געוויסע געלעהרטע צירקלען און די ברייטערע פאלקסרייזע האבען זיך פאר זיי נישט אינטערעסירט.

ערשט דעם יודישען געלעהרטען דר. זאמענהאף אין ווארשא איז עס געלונגען, צו שאפען א דעראַרטיגע וועלטשפראכע. די „עספעראנטא"-שפראכע, וועלכע איז אזוי קלאר איינפאך און דאביי אזוי שען און גרינג צו ערלערנען, אז זי האט זיך תיכף אנגענומען אין דער גאנצער וועלט. אין אלע גרויסע שטעדט עקסיסטירען היינט „עספעראנטא"-פעראיינען. עס ערשיינען צייטונגען אין דער „עספעראנטא"-שפראכע, זי האט שוין אויך איהר איינענע ליטעראטור און ס'איז צו ערווארטען, אז מיט דער צייט וועט זי ערפילען איהר אויפגאבע און ס'וועט געשאפען ווערען א פערבינדונגס-מיטעל צווישען אלע פעלקער.

ווי דאס פראנצעזישע איז די אפיציעלע שפראכע פון דער דיפלאמאטיע, אזוי וועט „עספעראנטא" זיין די אפיציעלע שפראכע פון דער וועלט-פערקעהר. דער האנדעל, די פאסט- און אייזענבאהנען, די אינטערנאציאנאלע פערעכענונגען עטצ. וועלען זעהר פעראיינפאכט ווערען.

די גרויסע האנדעלס-הייזער וועלען נישט מעהר בענויטהיגען צו האלטען קארעספאנדענטען פאר די פערשיעדענע שפראכען, אין די וואַרען-הייזער און אין די האטעלס וועט מען נישט ברויכען האלטען שפעציעלע פערקייפער און קעלנער פאר ענגליש, פראנצעזיש, רוסיש, איטאליעניש עטצ. — ס'וועט זיין גענוג, אז איבעראל זאל מען קענען זיך בעניצען מיט דעם „עספעראנטא".

דעריעניגער וואס ברויכט בעזוכען פרעמדע לענדער אדער דער ארימער עמיגראנט, וואס דאס שיקזאל האט איהם פערשלאגען אין פרעמדע מדינות, וועט זיך נישט מעהר פיהלען אזוי עלענד און פערלאזט אין דער פרעמד. מיט דעם „עספעראנטא" וועט ער זיך איבעראל קענען דורכשלאגען.

דאס אלעס וועט זיין צו פערדאנקען דעם יוד דר. זאמענהאף און איבעריגענס איז צו בעגרייפען די גרויסע עהרע און דער בעגייסטערטע-עמפפאנג, וואס זענען אהם געמאכט געווארען אויף דעם עספעראנטא-קאנגרעס, וועלכער איז פאר קורצעם פארגעקומען אין בארצעלאנא (שפאניען), און וועלכעם ס'האבען טהייל גענומען טויזענדע מענשען.

דער יוד דר. זאמענהאף איז אין דעם אנטיסעמיטישען שפאניען געפייערט געווארען ווי א גרויסער העלד, ווי א ענטדעקער פון א נייער וועלט וועלכען די מענשהייט איז שולדיג דאנק און אנערקענונג.

ער האט עס אויך פערדיענט.

ירושלים אלס וועלט-שטאדט.

ירושלים, די שטאדט, וואס ווערד בעטראכט אלס הייליג פון אלע פעלקער, וואס יודען, קריסטען און

ירושלים אלס וועלט-שטאדט: דער שער דמשק.

מאהאמעדאנער בעזיצען אין איהר זייערע הייליגסטע ערטער און היסטארישע דענקמעלער — איז דורך יאהרהונדערטע געוועזען פערנאכלעססיגט און פערוואהרלאזט. איבעראל, וואוהין דאס אויג פון פרעמדען וואנדערער האט זיך געווענדעט, האט ער בלויז בעגעגענט אלטע חורבות, ענגע שמוציגע געסליך, צייכענס פון א מאלינער גוויסקייט און שפעטערער פערנאכלעססיגונג.

די פרעמדע רייזענדע פלעגען אויך נישט קענען גענוג שארף קריטיזירען דיעזע צושטענדע.

ירושלים איז גאר ווי געווארען א שטאדט פון שנארערס, און א לענגערער אויפענטהאלט דארט איז פאר א מאדערנען מענש געוועזען א אונמעגליכע זאך.

ערשט אין די לעצטע יאהרען, זייטדעם א שטארקע יודישע איינוואנדערונג האט זיך געווענדעט קיין ארץ ישראל, האט אויך ירושלים אנגעהויבען אביסעל אויפצולעבען פונ'ם יאהר הונדערטע לאנגען שלאף און די אלטע הייליגע שטאדט ווערד בסדר גרעסער און שענער. עס ווערען געבויט נייע הייזער, נייע שטאדט-פיערטעל. די יודען האבען זיך ארויסגעהאפט פון די אלטע ירושלים-דיגע מויערן און אין דרויסען, אין דער פרייער לופט, אויף די פעלדער און בערג פון יהודה, בויען זיי יודישע גאסען, יודישע הייזער. אזוי אז אין לעצטע 30 יאהר

ירושלים אלס וועלט-שטאדט: אנזיכט פון הר-הזתים.

האט זיך ירושלים מעהר ווי 5 מאל פערדאפעלט. און ס'איז צו ערווארטען, אז מיט דער צייט וועט עס זיך ענטוויקלען צו א גרויסער וועלט־שטאדט, ווי עס געהער צו זיין.

די פערג־עסערונג איז געשעהען הויפטזאכליך דורך ירושלים'ער יודען. אין א קארעספאנדענץ פון ירושלים צו א ווארשאווער צייטונג געפונען מיר דאריבער די פאלגענדע פרטים:

פאר אונגעפעהר 37 יאהר האבען יודען געוואהנט נאר אין דער שטאדט; דרויסען איז כמעט אלעס וויסט געווען, נאר איינציגע אראבישע הייזער זענען אין מאנכע ערטער געשטאנען. דער יוד האט מורא געהאט ארויסצוגעהן וואהנען אויף די פעלדער. באלד תחילת אבער פלעגט מען זיך בעהאלטען אין די הייזער און קיינער האט נישט געוואגט א פאר מינוט נאך דעם זונ'אונטערגעהן צו בלייבען אויסער דער שטאדט.

צו יענער צייט האט דער שרייבער פונ'ם „ועד כל הכוללים", רבי יוסף ריבלין אויפגענעבען דעם פלאן, אויסער דער שטאדט יודישע קווא־טאלען צו גרינדען. דורך איהם און נאך חברים האט מען געגרינדעט דעם ערשטען יודישען אויסגעשטארטינען הויף „נחלת שבעה", וועלכער איז ווייט פונ'ם טויער פון שטאדט (יפו'ער טויער) פינף מינוט גאנג, און יעצט איז דיזער קווארטאל כמעט גע־רעכענט צו דער שטאדט. נאכדעם האבען זיך אנגעהויבען גרינדען נייער הויפען; מען האט אויך אנגעהויבען גרויסע שענע געביידען צו בויען, איבערהויפט די בוכארער, וועלכע האבען געגריינדעט דאס שענע קווארטאל „רחובות". די פריהעריגע הויפען ווערען פערגרעסערט, פערשענערט און אויך נייע ווערען געגרינדעט און מען פלאנט שוין וועגען אנדערע.

צו די ערשטע גרינדער פון די נייע קווא־טאלען זענען דערנאך צוגעשטאנען צוויי פון די היגע אנגעזעהנסטע ספרדים: רבי יעקב מאיר, דער איצטיגער חכם באשי פון סאלאניקי, און רבי נסים אליאשאר, דער זוהן פון דעם פריהערדיגען ירושלים'ער חכם באשי. יעצט זענען פון דער געזעלשאפט געבליבען נאר דריי: רבי נסים אליאשאר, ר' לייב דין און ר' משה קאנטראוויטש, וועלכע קויפען אימער נייע גרויסע בויפלעצער פון די פעלאכען (אראבער) און מאכען פון זיי יודישע קווארטאלען. די לעצטע, וואס זיי האבען געגרינדעט, זענען „גבעת שאול" און „מצפה שאול". די צוויי האבען זיי פאר דריי יאהר פון פערשידענע פעלאכען אויפגעקויפט און זיי פערנעמען לעריך 600.000 עלען, וועלכע זיי האבען אין נומערן איינגעטיילט און גלייך אנגעהויבען צו פערקויפען. און יעצט שטעהט שוין דארט א היבש ביסעל הייזער. דער קווא־טאל וועט זיין דער שענסטער פון ירושלים; אויסערדעם וואס ער ליעגט אויף א בארג און ארום איהם טאלען און פון ווייטען ווידער די ריזיגע בערג פון יהודה, אויסערדעם וואס די אגויכט דארט איז וואונדערשעהן, האט מען אויך דארין אלעס גוט איינגעארדנעט. יעדער האט פאר זיין הויז א היבשען גארטען. די גאסען זענען זעהר בּרייטע און גלייכע, און די פערשידענע טיילען זענען אין גוטער ארדנונג. מען האפט, אז ווען אלעס וועט זיך אויסבויען, וועט „גבעת שאול" צוזאמען מיט „מצפה שאול" א קליינע נייע ירושלים זיין, און פיעלייכט פיעל ריינער העלער, און ליכטיגער.

דיזעלבע דריי סוחרים האבען געקויפט א נייעם בוי־פלאץ און האבען שוין דעם גרעסטען טייל פערקויפט. איין טייל האט געקויפט הער אנטעבי, דירעקטאר פון דער אליאנס'ישען ארבייט־שולע און פערטרעטער פון דעם יק"א; ער האט דארט געלאזט בויען דרייסיג שענע הייזער, צום אנדענקען פון ר' צדוק כהן ז"ל, פריהעריגער אבער־ראבינער פון פראנקרייך. און א גרעסערן טייל האבען זיי פערקויפט א היעזיגע חברה „גמלות חסדים", וועלכע לאזען דארט בויען 200 הייזער פאר ארימע, דאס געלר וועט אין בעשטימטע ראטען אויסגעצאהלט ווערען.

פאר צוויי חדשים האבען די הערען אליאשאר, לייב דין און קאנטא־אוויטש א נייעם קאמפלעקס אין צפון זייט פון דער שטאדט פאר הונדערט צוואנציג טויזענד פ־אנק געקויפט. אויך דאס לאנר וועט אין קליינע חלקים איינגעטיילט ווערען און מיר וועלען אין א קורצע צייט א נייעם גרויסען יודישען קווא־טאל האבען.

די בימע פון א קאיזערליכען דיענער: דער פראוויזארישער האפדיענער יאסט איבערגיבט דעם קאיזער ווין בימ־געווך.

זייט 20 יאהר האט זיך דער פרייז פון די בוי־פלעצער ארום ירושלים מעהר ווי זיבציג מאל פערגרעסערט; אזוי זענען דא בוי־פלעצער נעבען דער מויער פון שטאדט, וואו די איל וואס האט געקאסט פאר 40 יאהר פינף קאפעקען, איז היינט אונגעפעהר 240 רובל ווערט (ליירער זענען כמעט אלע דיזע טייערע בויפלעצער אין די הענד פון נישט־יודען). עס געפינט זיך אבער אויך ביליגערע, וועלכע האבען פאר 20 יאהר געקאסט פינף קאפ. און היינט זענען זיי געשטיגען ביז אויף 4 רובל. דיזע ביליגערע (און דאס איז דער גרעסטער טייל) גע־הערט כמעט נאר יודען.

ס'איז צו ערווארטען, אז די יודען וועלען זיך בעשטרעבען, די בויפלעצער א־ום דער שטאדט וואס שנעלער צו ערווערבען, כדי די וועלט־שטאדט ירושלים זאל אויך בלייבען א יודישע שטאדט.

דעמיסיע פון אונגארישען מיניסטעריום.

נאכדעם ווי אלע אנשטרענגונגען, ארויסצוגעפונען עפים א פלאן, ווי אזוי צו לעזען די אונגארישע קריזע בשלום, זענען נישט געלינגען, האט דאס אונגארישע מיניסטעריום איבערגערייכט זיין דעמיסיע און געבעטען דעם קאיזער, ער זאל דאריבער ענטשיידען ביז צום 28 סעפטעמבער.

אין דיעזען טאג וועט געמליך דער אונגארישע רייכסטאג צוזאמענקומען און ביז דעמולט מוז דאס מיניס־טעריום וויסען, וואו עס שטעהט.

דער קאיזער האט לעת־עתה נאך נאר נישט ענט־שיעדען, ס'הערט זיך אבער, אז אזוי ווי די ערדנונג פון

די „ראזע פון בעלגראד".

וועגען יום־טוב ערשיינט די קינפטיגע נומער שוין מאנטאג און וועט דיענסטאג זיין צו בעקומען ביי אלע פערשלייסער און אגענטען.

אַ נייעס מיניסטעריום תיכף איז נישט מעגליך, וועט דער קאַיזער פערלאַנגען, אַז די ביזהעריגע מיניסטער זאלען פראוויזאריש ווייטער פיהרען זייערע עמטער, און דאס פאַרלאַמענט זאל זיך דערווייל פערטאַגען.

די אירזאַכע, פאַר וואס אַלע ענטווירונגס־פלענע זענען נישט געלונגען, איז געווען דאס שאַרפע אויפטרעטען פונ'ם פרעזידענט יוסטה, וועלכער האט אפען ערקלערט, אַז אויב ס'וועט נישט ערעפענט ווערען אַ זעלבשטענדיגע אונגארישע נאַציאנאַל־באַנק, וועט ער אין זיינע אַנהענגער טרייבען אים פאַרלאַמענט אבשטרוקציע. און אזוי ווי די געשעפטסארדנונג פונ'ם אונגארישען רייכסטאג איז זעהר אַ ליבעראַלע קען מען מיט אבסטרוקציע אונמעגליך מאַכען יעדע אַרבייט. — באופן הזה איז פאַר דער רעגירונג נישט געבליעבען קיין אַנדערער וועג, ווי צו דעמיסיאנירען.

איצט איז אַבער די פראַגע: וואס וועט געשעהען ווייטער? וואס פאַר אַן עצה וועט זיך די נייע רעגירונג געבען מיט יוסטה'ן און זיינע חברים?

עס הערט זיך, אַז דער קאַיזער וועט ערנענען דעם געוועזענעם פינאַנצמיניסטער לאַדיסלויס פון לוקאַטש צום מיניסטער פרעזידענט. דיזער וועט זיך שאַפען אַ קאַבינעט פון בעאַמטען און אויפלעזען דעם רייכסטאַג מיט דער פלאַטפארמע: איינפיהרונג פון דער וואַהלרעפארם. אויף דעם אופן רעכענט מען, אַז דאס אונגארישע פאלק וועט זיך אבקעהרען פון דער באַנקפראַגע און צווענדען זיין אויפמערקזאמקייט דער וואהלרעפארם.

פעלט און אז ס'איז נאך צייט, זיך נישט צו לאזען פערדרעהען דעם קאפ פון יוסטה מיט זיינע חברים, כדי זיי זאָלען זיך נישט בלאמירען ווי ביי דער קריזע פון פאר 4 יאהרען, ווען זיי האבען שפעטער נעמוזט פערציכטען אויף אלע זייערע פאָדערונגען.

די עסקימאָסען: עסקימאָסען פאַר זייער זומער־וואָהנונג.

בעריהמטער שווימער: דער שווימקינסטלער גויטהיער וועלכער איז געשוואומען אַ מייל מיט געבונדענע הענד און פוס.

די עסקימאָסען: אַ עסקימאָ אין זיין שליטען, צווישען אייז־בערג.

דער וויענער פאסט־רייבער געפאַקט.

פאַר בערך צוויי חדשים איז אין וויען פארגעקומען אַ גרויסער רויב אין דעם פאסטאמט אויף דעם מינאַריטענפּלאַץ.

אין דער ערשטע נאכמיטאג־שטונדען, ווען פיי דער קאַסע איז געזעסען דער בעאַמטע לענק און געצעהלט געלד, זענען פלוצים אריינגעקומען צוויי עלעגאַנטע הערן און אַ אַמטסדיענער וועלכער וויל אויפגעבען אַ קראַנען. אין דעם מאמענט דערהערט זיך דאס קלינגען פון טעלעפאָן פונ'ם צווייטען צימער. לענק געהט דארטהין אריין צומאַכענדיג דאס פענסטער פון זיין שאַלטער און פערשליסענדיג די קאַסע, אבער אין דער איילע לאזט ער דארט דעם שליסעל שטעקען. דעמילט פרעגט איינער פון די פרעמדע דעם אַמטסדיענער עפּיס וועגען אַ אדרעסע, וועהרענד דער אנדערער עפענט די טהיר צום קאַסאַבינעט, שליעסט אויף דאס שאַפקעלע און חאַפּט צו 119 באַנקנאטען צו 1000 קראָנען, איצט פערשווינ־

אויב דיזער פלאַן וועט געראטהען דאָס וועט מען ערשט שפעטער זעהען.

* * *

געראַדע דיזע טעג איז אין בודאפעסט געשטאָרבען דער האנווער־אבערסט פאַבריציוס, וועלכער האט געשפּיעלט אַ גרויסע ראָלע בי דער אונגאַרישער קריזע פאַר 4 יאהרען. דעמילט, אונטער'ן קאַבינעט פעיערוואַרי, האט דער קאַיזער איינגעזעצט דעם גענעראַל ניררי אַלס זיין בעפאָלמעכטיגטען קאמיסער אין בודאפעסט און נירי האט איבערגעשיקט דעם פארלאַמענט אַ קאַיזערליך האנדשרייבען, לויט וועלכען דער רייכסטאַג ווערד אויפגעלעזט. פרעזידענט יוסט האט זיך געווייגערט. דאס קאַיזערליכע שרייבען צו פערלעזען און עס צוריקגעשיקט נישט געעפענט. דעמילט איז אבערסט פאַבריציוס אַריינמארשירט מיט אַ קאָמפּאַניע זאלדאטען אין פארלאַמענטס־געביידע. די דעפּוטירטע וענען זיך צעלאָפען, פאבריציוס האט פארגעלעזען דאס קאַיזערליכע שרייבען, דערנאך איז ער ארויס מיט די זאלדאטען און פערזיעגעלט די טהירען פון פארלאמענט.

אט דיזער פאבריציוס דארף די אונגארישע היצקעפּ דערמאנען, אז זיי קענען נישט טהון וואס זיי גע־

די ענטדעקונג פונ'ם נארד-פאל: קוק זיצט אין א אייזהעהלע אין גרענלאנד.

דען ביידע ווי שטיינער אין וואסער און אלע נאכפאר־שונגען פון דער פאליציי בלייבען אהן א ערפאלג.

א צייט לאנג הערט מען נישט ווייטער פון די פערברעכער. באלד אבער קומט די ידיעה פון ניו־יארק אז די דארטיגע פאליציי האט איינגעהאלטען ראבערט פריימאן, וועלכער האט ביי זיך געפיהרט 10 טויזענד קראנען־נאטען, אונטער'ן חשד, אז ער איז דער וויענער פאסט־גנב. אבער מען האט איהם ווידער ארויסגעלאזט פריי וועגען מאנגעל אין בעווייזע. זיין פאטאגראפיע איז איבערגעשיקט געווארען קיין וויען און דא האט דער אמטסדיענער ווי אייך א צווייטער פאסטבעאמטער גענוי בעשטעטיגט, אז דאס בילד איז אידענטיש מיט דעם פאסט־גנב. די וויענער פאליציי האט זיך טעלעגראפיש געווענדעט צו דער אמעריקאנישער פאליציי מען זאל פריימאן ווידער פערהאפטען. אבער ער איז דערוויל פער־שוואונדען.

דעמילט ווענדעט זיך דאס גענעראל־קאנזולאט צו דעם בעריהמטען פריוואט־דעטעקטיוו־בירא פינקערטאן אין ניו־יארק און די פינקערטאנס איבערנעהמען עס, פריימאן אויסצופאדשען און צו פערהאפטען. עס וועט זיי וואהרשיינליך געלונגען און פריימאן וועט איבערגע־שיקט ווערען קיין וויען, וואו ער וועט בעקומען זיין פסק. ווער דער צווייטער שותף איז געווען, ווייסט מען נאך אליין נישט.

א בעריהמטער שווימער.

אין דערזעלבער צייט, ווען די מענשען ערזינען די לופט און פליהען אין איהר אום ווי די פייגעל; ווען דער מענשליכע פוס גרייכט ביז אין די ווייטסטע אייז־רעגיאנען און די גרעסטע קעלטען קענען איהם נישט שטערען — אין דערזעלבער צייט איז עס איהם נאך אלין נישט געלונגען, צו בעהערשען דאס וואסער.

מיט די פייגעל אין דער הויך קען ער שוין קאנ־קורירען, קענען די פיש אים וואסער אבער איז ער נאך ווי א קינד, וואס הייבט ערשט אן צו געהען.

די גרעסטע וועלטשווימער ערדרייבען קוים א ריעקארד פון עטליכע קילאמעטער אדער עטליכע שעה צייט. ביז היינט איז עס נאך נישט געלונגען, למשל, איבערצו־שווימען דעם לא־מאנש קאנאל, וועלכער איז קוים 40 קילאמעטער ברייט און מיט א פליעה־מאשין קען מען איהם שוין איבער פליהען, אבער אויך צווישען די שווי־מער גיבט עס קינסטלער, וועלכע בעווייזען וואונדער מיט זייער קונסט.

און אזא מין וואונדער האט פאר קורצעם בעוויזען דער שווימקינסטלער דוללום נויטהיער, מיט גע־בונדענע הענד און פוס איז ער דורכגעשווימען א ענגלישע מייל (באלד צוויי קילאמעטער), שלעפענדיג מיט זיך דאצו א קליין שיפעל אנגעבונדען מיט א שטריק צו זיין קערפער...

אזוי ווי ביים שווימען מוז מען געוועהנליך בענוצען די הענד און די פוס צום רודערן אום זיך, איז דיזער שווימרעקארד ווירקליך דער העכסטער, וואס איז ביז איצט דערגרייכט געווארען.

די ביטע פון א קאיזערלי־כען דיענער.

אין וויען איז שוין אפט פארגעקומען, אז ווען דער קאיזער איז פארביי געפאהרען אויף די שטראסען אין זיין אפענעם וואגען, זענען איהם איבערגערייכט געווארען ביטען פון פערשידענע פערזאנען, וואס פערלאנגען פונ'ם קאיזער עפיס א געגאדע.

זיי ווילען דעם קאיזער בעזונדערס אויפמערקזאם מאכען אויף דעם געזוך, כדי עס זאל נישט אין די טויזענדער געזוכע, וואס קומען יעדען טאג אין די קאיזער־ליכע קאנצעלליי, איבערגעזעהען ווערען.

פאריגע וואך אבער איז אין וויען פארגעקומען א וועלטען ערייגניס, טאקי דעם קאיזערס א דיענער, דער 49 יעהריגער סטעפאן יאסט, וועלכער איז זייט 12 יאהר פראוויזאריש אנגעשטעלט ביי דער לייבגארדע, האט גע־וועהלט דעם וועג פון איבערגרייכען דעם קאיזער פערזענליך א געזוך, אין וועלכען ער בעט, מען זאל איהם אנשטעלען שטאביל.

ווען דער קאיזער איז פארינען דאנערסטאג פאר־מיטאג געפאהרען פון שענברונן צו דער האפבורג איז ביים ארייננפאהרען אין טהויער פון דער בורג צוגעטרעטען יאסט און האט דעם קאיזער דערלאנגט א ביט־געזוך. דער גענעראלאדיוטאנט גראף פאאר האט דאס געזוך גע־וואלט צונעהמען, אבער דער קייזער האלט איהם צוריק און נעמט די שריפט אליין פון דעם דיענערס האנד.

יאסט איז זייט 12 יאהר ביי דער לייבגארדע אנגעשטעלט מיט א גאנץ קליינער פענסיע, זיין אנשטע־לונג איז בלאז פראוויזאריש, ווייל ער איז א קראנקער און בעזיצט נישט די בעדינגונגען פאר א שטאבילער אנשטעלונג.

מען האט איהם איצט הויפטזאכליך צוגעזאגט, אז ווי באלד ער וועט געזונד ווערען, וועט מען איהם שטאביל אנשטעלען.

פאריגעס יאהר האט ער זיך אונטערצוגיען א שווערער אפעראציע און איז גאנץ געהיילט געווארען, אבער טראטץ עטליכע מאלידינגען ערזוכען אים האמט איז ער אליין ווייטער געבליעבען ביי דער פראוויזארישער שטעלע. איבערדעם האט ער געוועהלט דעם נישט־גע־וועהנליכען וועג, זיך צו ווענדען פערזענליך צום קאיזער.

דיזעס פארנעהען איז אבער געגען די הויפדינס־

ראס שלאס פון דעם פערשטארבענעם אמעריקאנישען אייזענבאהן־קעניג האררימאן.

אַמעגאַט אויף'ן אמעריקאנישען פרעזידענט : טאפט און זיין פאמיליע.

ציפלין און איבערדעם האט מען איהם תיכף אים גאנצען סום־פענדירט פון דער שטעלע, ביז דער קאיזער וועט איבער דעם נעזוך ענטשיידען.

אטענטאט אויפ'ן אמעריקאַ־נישען פרעזידענט טאפט.

דער נייער אמעריקאנישער פרעזידענט וויליאם טאפט איז ביים פאלק נישט אזוי בעליעבט ווי זיין פאר־גענגער, רוזוועלט. די האפענונגען, אז אונטער זיין רעגירונג וועלען זיך די ווירטהשאפטליכע צושטענדע פערבעסערן, זענען נישט מקוים געווארען. ער בעזיצט נישט די ענערשיע פון רוזוועלט און אויך נישט זיין פאליטישע געשיקליכקייט.

ווייסענדיג דאס אלעס זוכט ער זיך בעליעבט צו מאכען דורך גרויסע פאליטישע אקטע און איינע פון זיי איז זיין געפלאנטע בעגעגניש מיט'ן פרעזידענט פון דער מעקסיקאנישען רעפובליק, כדי צו פערשטארקען דאס פריינדליכע פערהעלטניס צווישען די שכן'דיגע לענדער.

נון עקסיסטירט אבער אין אמעריקא א געזעץ, לויט וועלכען דער פרעזידענט טאר וועהרענד זיין פרעזידענט־שאפט נישט פערלאזען זיין לאנד. טאפט וויל אויך נישט ברעכען דעם דין, עבענזא נישט דער מעקסיקאנישער פרעזידענט. און מען האט זיך אנ'עצה געגעבען, אז די בעגעגעניש זאל פארקומען אויף דער בריק, וואס פער־בינדעט ביידע לענדער און איז א בשותפות'דיגע. יעדער פרעזידענט וועט שטעהען אויף דער זייט בריק, וואס גע־הערט צו איהם און אט אזוי וועט פארקומען די בעגעגעניש.

די בעגעגעניש זאל פארקומען רועיג טען. צופעליג אבער האט מען געפונען אונטער דעם טהייל פון דער בריק, אויף וועלכער טאפט וועט בעדארפען שטעהען, א דינאמיט־באמבע. ווארשיינליך האבען טאפט'ס געגנער געפלאנט אנ'אטענטאט נעגען איהם, וועלכער איז נאר א דאנק פון א צופאל פערהיט געווארען.

די אויפרעגונג אין אמעריקא וועגען דעם איז זעהר גרויס, 28 פערזאנען זענען פערהאפטעט געווארען.

דעמיסיע פון אונגארישען מיניסטעריום : מיניסטער־פרעזידענט דר. וועקערלע.

די ענטדעקונג פונ'ם נארד־פאל.

דער ענטדעקער פונ'ם נארד־פאל, דר. קוק, איז שוין אנגעקומען אין ניו־יארק, וואו ער איז עמפפאנגען געווארען מיט דעם גרעסטען פאמפ. טויזענדער מענשען האבען איהם בעגריסט, ווען ער איז אראפ פונ'ם שיף, רופענדיג: „מיר גלייבען אין דיר!" קוק האט זיך קוים געקענט ארויסדרעהען פון זייערע הענד.

בעזונדער'ס שטארק האבען איהם דערקוועטשט די אמעריקאנער פרויען און מעדכען, וואס האבען איהם דווקא געוואלט קושען: באופן הזה האט ער געמוזט צונעהמען די קוש פון 3000 אמעריקאנערינען, יונגע און אלטע, שענע און העסליכע, ביז ער איז אום גאנצען פערמאטערט געווארען. קוים מיט מיה האט ער זיך בעפרייט און איז א היים־געפאהרען.

איצט וועט ער אנהייבען האלטען פארטרעגע איבער זיין רייזע. פאר יעדען פארטראג וועט ער בעקומען 10.000 דאלאר האנאראר.

פירי וועט אויך באלד אנקומען קיין ניו־יארק. ער בעהויפטעט נאך אלץ, אז קוק איז א שווינדלער. ער וויל נעמען איהם איבעררייכען נישט ווייניגער פון 3% קלאגעס וועגען פערלייםדונג, שטערונג פון בעזיץ, פער־לעצונג פון אורהעבערעכט עטצ. די אמעריקאנער גרויסע אדוואקאטען וועלען האבען וואס צו טהון.

די געלעהרטען־וועלט ווארט אבער נאך אלץ אויף וויסענשאפטליכע בעווייזע. ערשט דערנאך וועלען זיי ענטשיידען, ווער ס'האט געזאגט דעם אמת.

די עסקימאסען.

ווייט אין די געגענדען ארום דעם נארד־פאל, וואו עס רוישען די קאלטע כוואליעס פון אייז־ים, און עס בלאזען די בייזע נארד־ווינטען, איז פארווארפען א קליינעס פאלק — עקסימאסען איז זיין נאמען. זעלטען ווער עס ווייסט פון די עקסימאסען, זעלטען ווער עס האט געהערט פון זיי.

און אזוי וואלט עס געגאנגען אויך ווייטער. ווער ווייסט, ווען די וועלט וואלט זיך פעראינטערעסירט מיט דיעזע שטיף־קינדער פון דער נאטור, מיט די עסקימא־סען, — ווען נים דער נארד־פאל.

קוק און פירי האבען ענטדעקט דעם נארד־פאל. די וועלט האט זיך פעראינטערעסירט מיט'ן נארד־פאל, מיט די געגענדען ארום דער נארד־פאל, מיט די איינ־וואהנער פון יענע געגענדען, מיט די עסקימאסען.

ווער זענען די עסקימאסען? פון וואנען קומען זיי? וואס פאר א'ן ארט לעבען פיהרען זיי? מיט וואס בע־שעפטיגען זיי זיך?

די עסקימאסען זענען איינע פון די פארצייטיגסטע פעלקער. זייער נאמען ווערט דערמאנט זאגאר אין די ווערקע פון די נאר פארצייטיגע שרייבער. זיי וואהנען שוין אין די ווייטע צפון־לענדער אין פערלויף פון טויזענ־דער יאהרען, און דער שווערער קאמפף מיט דער נאטור האט זיי גיט נעגעבען קיין מעגליכקייט צו מאכען טיעפע ענדערונגען און פערבעסערונגען אין זייער לעבען.

זיי פערנעהמען די ווייטסטע ערטער פון נארד־אזיען און נארד־אמעריקא, אך הכל א שטרעקע פון 3000 מייל.

אן א זייט פון בריטען וועג, איבער וועלכען עס איז נעגאנגען דער מענשליכער פארשריט, זענען זיי גע־שטאנען, די עסקימאסען. צו ווייט פון די ערטער, וואו דער מענש האט אין פערלויף פון די לעצטע טויזענדער יאהרען געשמידט זיין ציוויליזאציאן, זענען זיי געבליבען.

דעמיסיע פון אונגארישען מיניסטעריום : מיניסטער דעם אינער גראף אנדראשי.

און דאס איז די אורזאכע, וואס מיר ווייסען אזוי ווייניג פון דער היסטאריע פון די עסקימאסען, די־אצדעם, וואס זיי זענען אזא אלטעס פאלק.

ווער זענען די עסקימאסען? זאלען זיי זיין א שבט פון די אמעריקאנער אינדיאנער, א שבט, וועלכער האט זיך פון לאנג אבגענעבען צו פיש־פאנגעריי און איז פארוואנעלט געווארען אזש אין די לענדער פון אייז, קעלט און לאנגער נאכט? אדער זיי שטאמען פון אזיען און זענען ווייטע קרובים פון די אזיאטישע פעלקער, ווי די כינעזער יאפאנעזער א. ד. גל.? קיין געוויסען ענטפער גיט דארויף די וויסענשאפט ניט. זי דריקט נאר אוים איי־ניגע סברות. די געלעהרטע זענען געניינט צו דענקען, אז נאך מיט טויזענדער יאהרען בעפאר קאלומבוס׳ען, האבען די פעלקער פון צפון־אזיען, פון סיבירען, געוואוסט פון דעם גרויסען טהייל־וועלט, וואס ט־אנט יעצט דעם נאמען אמעריקא. ניט נאר זיי האבען געוואוסט, נאר זענען איבער דעם בערינג ים (אין ווייטען צפון קומען זיך די ב־ענעס פון אמעריקא און אזיען אזוי גאהענט צוזאמען, אז בלויז א שמאלער פאס ים צוטהיילט זיי. דיזער פאס ים רופט זיך דאס בערינג־ים) א־יבער פון אזיען קיין אמעריקא און פערשפרייט זיך דא־טען. די עסקימאסען זאלען דאס זיין איינער פון יענע פעלקער. איינינע פון זיי זענען פערבליעבען אויף׳ן צפון־אזיען, און אנדערע זענען אריבער דעם בערינג־ים און זיך פע־שפרייט איבער צפון־אמעריקא.

דיזע סברה איז געגרינדעט אויף דעם וואס די אזיאטישע און אמעריקאנישע עסקימאסען זענען זעהר ענהליך איינע צו די אנדערע, ענהליך אין אלע הינזיכטען: אין אויסזעהן, אין שפראך, אין געוואהנהייטען א.ד.ג.

די עסקימאסען זענען קליין־געוויקסיג, אבער געזונד געבויט, איינינע געזיכטס־צינע זייערע זענען פונקט, ווי ביי אינדיאנער; אבער מעהר ענהליכקייט האבען זיי צו די כינעזער און יאפאנער.

די מענער און די פ־ויען איז ביי די עסקימאסען כמעט ווי ניט אונטערצושיידען. דעם עסקימאס געזיכט איז ניט קיין פרוכטבארעס פעלד: ניט נאר קיין בארד, נאר זאגאר וואנצעס וועט איהר זעלטען געפינען ביי דעם מאנסביל־עסקימאס. אגב גיהען זיי דארטען, מענער און פרויען, כמעט גלייך אנגעטהאן: אין פעל פון היות. די עסקימאסבעס זיינען ניט קיין גרויסע מארניצעס, און זעלטען ווען זיי פוצען זיך אוים אזוי, אז מען זאל זיי קענען אונטערשיידען פון די מענער און זיי פיהרען זיך נאר ניט ווי עס פאסט זיך פאר פ־ויען, געהען שמוציג, וואשען זיך ניט. וואשען זאגאר ניט זייערע קינדער, נאר זעלטען וועט א מוטער אראבנעהמען די קא־ע שמוץ פון איהר קינד, אבער ניט מיט וואסער און זייף נאר מיט די ציינג: זי לעקט א ביסעל א־ום דעם שמוציגען קינד איהרען מיט די ציינג — און יוצא, פארטיג, שוין ריין...

זומער וואהנען די עסקימאסען אין ביידלעך פון פעל. ווינטער אבער — אין „הייזער״. „אינלוס״ הייסען די הייזער, דאס זענען א מין לעכער, האלב־איינגעגראבען אין דער ערד: די ווענט זענען געמאכט פון שטיינער, ביינער, וויצעס א. ד. גל. אנשטאט צעמענט, בענוצט זיך דער עסקימאס מיט געוועהנליכע ערד און שנעע. דער דאך איז געמאכט פון וויצעס, בעדעקט מיט פעל און שנעע, אנשטאט פענסטער שטעלט דער עסקימאס אריין אין איינינע ערטער פון דער „אינלו״ א שטיק א־יז אדער א שטיק שנעע.

אין מיטען „הויז״ געפינט זיך די קיך. די קיך איז דער וויכטיגסטער ארט: פון דאנען נעהט די ליכט און די ווארימקייט איבערן גאנצען שטוב. איבעריגענס ווארים איז שוין אין דער אינלו סאי ווי געגוג: ווי איהר געהט נאר אריין אינעווייניג, מוזט איהר גלייך אראפווארפען וואס איהר טראגט אויף זיך, אזוי היים ווערט עס. פון אזא וואך, ווי לופטערען די „צימערען״, ווייס דער עסקימאס נישט.

אויסער די אינלוס בויען די עסקימאסען אויך „קהל׳שע הייזער״, וואו צוזאמענצוקומען זיך ווענען קהל׳שע אנגעלעגענהייטען.

כמעט די איינציגע בעשעפטיגונג פון דעם עסקימאס איז געיעג און פישעריי. ער האט שוין זיין ספעציעלע געציינג, מיט וועלכע ער פאנגט די פיש און יאגט זיך נאך׳ן בער. דאס זענען: קאיאקס, אזעלכע שיפלעך, בעצויגען מיט פעל; ספעציעלע שליטענס, איינגעשפאנט אין 4 אדער 5 פאאר הינט; פייל־ביינענס, קינסטליך געמאכט; הארפונס, אזעלכע נאדלען, מיט שפיצען ביי די זייטען: ווען דער הארפון לאזט זיך אריין אין דעם פיש׳ס פלייש, שניידט שוין דער פיש טרוקען נישט אפ. דער פיש רייסט זיך, וויל זיך בעפרייען פון דער הארפון, וועלכער רייסט דערווייל ארוים א גרויס שטיק פלייש, און דער פיש קען שוין ווייט נישט אוועקגעהן.

דער עסקימאס זייט כמעט נישט פון קיין ברויט, זיין שפייז איז כמעט אויסשליעסליך פלייש און פיש. און א עסער איז דער עסקימאס שוין גאר נישט קיין קליינער. דורכשניטליך עסט ער יעדען טאג אויף צוויי און א האלב פונט פלייש, א פונט פיש, א חוץ ווארצלען, נ־איזען און יאגדעס.

די שפייז, וואס ער עסט, איז אלע מאהל פרישע, ער לעגט פון האנד צום מויל. פון קיין גרויסע זאפאסען ווייס ער נישט.

די עסקימאסען לעבען צוזאמען, ארבייטען צוזאמען, און זייער איינענטהום איז א שותפות׳ע. דאס, וואס זיי פאנגען איז אלעמענס איינענטהום. עס עקזיסטירט ביי זיי אייך פריוואט איינענטהום: דאס, וואס עמיצער פאנגט אליין. אבער צופיעל איינענטהום קען ער נישט האבען, און ווען אנאנדערער האט נא־ נישט, איז ער, דער איינענטהימער, געצוואונגען צו טהיילען זיך מיט איהם און איהם געבען, וויפיעל ער דארף.

די עסקימאסען ווייסען נישט פון הערשער און בעהערשטע, פון עלטסטע און אונטערטהעניגע.

וואס הייסט גנב׳ענען, ווייסען די עסקימאסען נישט, אבער נעהמען ביי א אייראפעער בעטראכטען זיי נישט פאר קיין פערברעכען. אין אלגעמיין זענען זייערע בעציהונגען צווישען זיך א סך אנגענעהמערע, פריינדליכערע איינפאכערע, ווי צווישען זיי און אייראפעער.

צווישען מענער און פרויען עקזיסטירען דא־טען זעהר איינפאכע בעציהונגען. ביי זיי, ביי די עסקימאסען, ווייסט מען נאך נישט פון אונזער מאראל. נאר זייערע פרייע געשלעכטליכע בעציהונגען זענען נישט קיין צייכען פון פערדארבענהייט, נאר פון אונענטוויקעלטהייט און אונוויסענהייט. ביי די עסקימאסען עקזיסטירט אפילו א פאמיליען־לעבען, א פאליגאמיע — איין מאן מיט מעהרערע פרויען. נאר די פעדים פונ׳ם פאמיליען־לעבען זענען דארטען זעהר שוואך.

אפיציעל זענען די עסקימאסען כמעט אלע קריסטען, נאר זייער קריסטענטהום איז נישט מעהר ווי לפנים. אינעווייניג ביי זיך האלטען זיי זיך נאך פאר זייער אלט־אלטען געצענדינערישען גלויבען. זיי גלויבען, אז יעדע זאך האט אין זיך איהר נשמה, איהר „אינוא״. נאכ׳ן טוידט געהט די „אינוא״ אריבער אדער אין די אונטערוועלט, אדער אין די אויבער־וועלט, וואס געפינט זיך אויפ׳ן הימעל.

אין אלעמען, סאי אין אזיען, סאי אין אמעריקא, רעכענט זיך ארום 40000 עסקימאסען. און כאטש זיי זענען פארשפרייט אויף אזא גרויסען שטח פון 3000 מייל, רעדען זיי אלע אויף איין שפראך און פיהרען כמעט איין ארט לעבען.

לאפוחין אין סיביריע.

זייט עטליכע וואכען געפונט זיך דער געוועזענער נאטשעלניק פון דער פעטערסבורגער פאליציי, לאפוחין, אין זיין פערבאננונגסארט אין סיביריען.

ווי בעקאנט איז ער פערווארטהיילט געווארען דאפאר, וויל זייענדיג נאטשעלניק פון דער פאליציי, האט ער אויסגעגעבען די רעוואלוציאנערע, א זייער פיהרער אזעוו איז צוגלייך א טשינאווניק פון דער רוסישער געהיימפאליציי און זיין ארבייט ביי די רעוואלוציאנערען איז בלויז א פראוואקאטארישע.

לאפוחין איז איינער פון די גרעסטע מיוחסים אין רוסלאנד. ער שטאמט אב פון העכסטען אדעל און זיין יחוס־בריעף גרייכט ביז צו רוריק, דעם גרינדער פון רוסישען רייך. ער בעזיצט אויך נאהענטע קרובים אין דער העכסטער רוסישער אריסטאקראטיע. זיין שוואגער איז פירסט אורוסאוו, געוועזענער געהילף פון מיניסטעריום פון אינערען.

אבער דאס אלסדינג האט איהם נישט געהאלפען. ער זאל בעפרייט ווערען פון דער שטראף און אלע השתדלות׳ן וועגען זיין בעגנאדינונג זענען אבגעוויזען געווארען. נאר אויף אויפיעל האט מען פערגרינגערט זיין גורל, אז מען האט איהם ערלויבט צו פאהרען קיין סיביריען אויף איינענע הוצאות מיט דער באהן אין ערשטע קלאס, און ער איז נישט געשיקט געווארען מיט׳ן עטאפ גלייך ווי אנדערע פערשיקטע.

אויף דעם גאנצען וועג האט איהם בעגלייט זיין שוואגער, פירסט אורוסאוו, וועלכער וויל איהם דארט איינארדנען, דער־נאך וועלען נאכקומען זיין פרוי און קינדער.

די פאליטישע אדמיניסטראציע, וועלכע איז זיך נוהג זעהר שטרענג מיט די געוועהנליכע פערשיקטע, פערהאלט זיך צימליך פריינדליך צו לאפוחין, און זיין גורל איז צוואר מא־אליש זעהר טרויריג, פיזיש און גייסטיג אבער וועט ער נישט האבען אזוי פיעל צו ליידען ווי די אנדערע פערשיקטע.

מען דערצעהלט אלס קוריאז, דאס דער יעניסייסקער גובערנאטאר, וואס האט גראדע נישט קיין גוטען שם ביי די פאליטישע פערשיקטע, וואס געפינען זיך אין זיין רשות, האט געפונען פאר נויטיג אבצוגעבען דעם „פאליטישען״ לאפוחין א וויזיט און האט איהם זיך פא־געשטעלט אלס זיינער אמאליגער א טשינאווניק, וואס האט ביי איהם געדיענט אין פאליציי־דעפארטאמענט. דערביי האט דער גובערנאטאר אויסגעדריקט די האפנונג, דאס קענענדיג לאפוחין׳ען אלס א געזעצליכען מענשען, וועט ער אידאי זיך בעציהען גוט צו דער גובערנסקער אדמיניסטראציע. ענדליך האט ער נאך מוסיף געוועזען, דאס ער האט א־ויסגעגעבען א בעפעהל מען זאל צו לאפוחינ׳ען נישט אנווענדען די בעוואוסטע שטרענגקייט, פון וועלכער עס ליידען אזוי פיעל די פאליטישע פערשיקטע.

און לאפוחין זעהט ווי ווייט מענליך אויסצונוצען דיזע פריינדליכקייט פון דער אדמיניסטראציע צו איהם און ער זיצט שוין איצט אין יעניסייסק, וואו ער פיהרט אונטערהאנדלונגען מיט א אויסלענדישער געזעלשאפט, וואס האט אין יענער געגענד גאלד און פלאטין־גרובען, זיי זאלען איבערגעבען אויסצונוצען די גרובען א רוסישער קאמפאניע, וועלכע ער וועט בילדען.

די זעלבע געזעלשאפט, א פ־אנצויזישע, בעארבייט די פלאטין־גרובען אין אוראל, אין פערמער גובערניע, ביי די טייכען אים און קאמע. די גרובען גיעבען אויף דריי מיליאן רובל א יאהר גאלד און כמעט אויף אזא סומע פלאטין.

אויסער די פערהאנדלונגען מיט דער פ־אנצויזישער געזעלשאפט, האט זיך לאפוחין גענומען א־גאניזירען א סיבירער באנק, וועלכע זאל פעראייניגען דעם רוסישען קאפיטאל אויף אויסצונוצען די סיבירער אוצרות וואס ליעגען נאך בעהאלטען אין דער ערד.

אין זיין לעצטען בריעף פון 29־טען אויגוסט שרייבט לאפוחין, „דאס ער האט פון אוראל אויסגעשריבען א פארטיע ארבייטער פון די א־בייטסלאזע, די ארבייט געהט פארווערטס, די סיבירער אוצרות זענען נאך נאר נישט בעריהרט געווא־ען״.

אזוי לעבט און ארבייט אין סיביר דער פאליטישער פערשיקטער לאפוחין.

די „ראזע פון בעלגראד״.

אין וויען האט פאריגע וואך די געוועזענע שאנסאנעטקע ראזא בענקע געפרופט, זיך צו נעהמען דאס לעבען דורך אויסשניידען פון די אדערן ביי די הענד מיט

א ראזיער־מעסער. די פערלעצונגען זענען אבער גרינג און זי וועט באלד געהיילט ווערען.

ראוא בענקע האט מיט יאהרען צוריק געשפּיעלט א גרויסע ראלע אים קעניגליכען הויף אין בעלגראד. זי האט אויך א צייט לאנג געפיהרט דעם נאמען „די ראזע פון בעלגראד“.

זי איז א מאל אויפגעטרעטען אלס שאנסאנעטקע אין בעלגראר. דער דעמילטינע קעניג אלעקסאנדער האט זיך אין איהר שטערבליך פערליעבט און מען האט שוין אפען געשמיעסט אין דער סערבישען הויפּטשטאדט, אז ער וועט מיט איהר חתונה האבען.

ער איז מיט איהר אפט ארומגעפאהרען; זי פלעגט טעגליך קומען אין קעניגליכען פאלאץ און דער קעניג האט אפען געאייסערט זיין אבזיכט, זי צו לאזען ארא־פּ־טירען דורך א אנגעזעהענער סערבישער פאמיליע און זי דערנאך צו הייראטהען.

ס׳וואלט אפשר טאקי דאצו געוועזען געקומען, ווען געוויסע הויפקרייזע מישען זיך נישט אריין און שטעלען נישט אונטער דעם קעניג די דראגא מאש׳ן, כדי דורך איהר צו געוואונען א געוויסען איינפלוס אויף איהם.

דאס איז אויך געלינגען. קעניג אלעקסאנדער האט חתונה געהאט מיט דראגא און ראוא בענקע איז אויסגע־וויזען געווארען פון בעלגראד. זי איז דערנאך אויפגע־טרעטען אין בודאפעסט אלס „ראזא אלעקסי“. קענינגען דעם אסטען׳ אים דארטיגען „אָרפעאום“. די סערבישע רעגיערונג האט אבער פראטעסטירט געגען דיעזען טיטעל און די פאליציי האט איהר דאס פערבאָטען.

נאך׳ן טראגישען טוידט פון קעניג אלעקסאנדער האט ראזא בענקע פערלוירען יעדעס אנציעהונגס־קראפט; זי לעבט אין גרויס עלענד און דאס האט זי פעראנלאסט צום זעלבסטמארד.

טראגעדיעס אין די טערקי־שע הארעמס.

פאיינע וואך האבען זיך פערלאפען אין קאנסטאנ־טינאפעל א גאנצע רייהע שרעקליכע פערברעכען. אין וועלכע עס שפּיעגעלט זיך אב דאס לעבען און ליעבעס־סקאנדאלען אין די טערקישע הארעמס.

מאנטאג 9 א זייגער אין דערפריה האבען שכנים אויפגעוועקט דעם גענעראל האליל־פאשא און איהם גע־מאלדען, אז אין דעם הארעם פון זיין טאכטער הערט זיך א פערדעכטיגער גערויש. דער גענעראל האט גענומען זיין רעוואלווער, אויפגעריסען די טהיר פון זיין פרויען־הויז און האט געפונען זיין יונגע טאכטער מעדיהא מיט א קא־וואלעריע־אפיציער מחמעד־עלי־ביי, מיט צוויי שאסען האט איהם דער גענעראל געהרג׳ט אויפ׳ן אָרט.

דער גענעראל איז איבערגעגעבען געווארען דעם קריעגס־געריכט. אבער לוי׳ט דעם שעריאט־געזעץ וועט ער, וואהרשיינליך, בעפרייט ווערען.

ווי עס האט זיך דערנאך ארויסגעוויזען, האט דער אפיציער שוין נישט איין נאכט פערבראכט אין מעדיהא׳ס הארעם. דאס שענע פרייליין פלעגט איהם אלע נאכט דריי א זייגער אריינלאזען צו זיך דורך א הינטערטיער, און פלעגט מיט איהם פערברענגען.

דעם זעלבען טאג איז פארגעקומען א שרעקליכע אייפערזוכט־סצענע אין איינע פון די סטאמבולער נאסען. דארט איז פלוצלינג אויסגעבראכען א שרפה אין דריי טערקישע הילצערנע הייזער. און אונטער די חורבות פון די פערברענטע הייזער האט מען געפונען די פערברענטע קערפער פון א מאנספערזאן מיט צוויי פרויען.

נאך דער אויספארשונג איז די פאליציי געוואהר געווארען פאלגענדע שודערהאפטע פרטים:

מיט א געוויסער צייט צוריק האט מען, צוליעב פאליטישע סבות, איינגעזעצט אין טורמע דעם לייטענאנט מאחמעד־אגא. אין טורמע איז דער אפיציער געוואהר געווארען, אז זיינע צוויי יונגע פרויען: היזענע און פאטמא הולייען ארום מיט פרעמדע מענער. אויסער זיך פאר כעס און קנאה האט זיך מאהאמעד געמאכט קראנק, געגאנגען אין שפּיטאל און פון דארט איז איהם געלונגען צו אנ־טלויפען.

קומענדיג צו זיך אהיים האט ער דארט נאר גע־פונען פאטמא׳ן. וועלכע איז איהם געפאלען צו די פיס און האט ארויסגעלענט די גאנצע שולד אויף היזענע׳ן. יענע האט זיך דאמאלס געפונען אין דער וואהנונג פון דער געגעריין פאראווער האנעם. וועלכע פלעגט זיך בע־שעפטיגען מיט צושטעלען ליעבהאבער פאר הארעמס־פרויען.

בעוואפענט מיט א קינזשאל איז דער אבגעגארטער מאן געלאפען אהין און האט מיטגענומען מיט זיך א קאן נאפט, א בינדיל קין און שוועבעלעך.

אבשטויסענדיג אן א זייט דעם בעל־הבית און דעם נאכט־וועכטער, איז ער אריין ווי א משוגענער אין הויז, וואס זיין ווייב היזענע אליין האט איהם געעפענט. די אומגליקליכע האט זיך נישט געריכט אויף קיין זאך. געהענדיג האט ער בעגאסען די טירען מיט נאפט און האט זיי אונטערגעצונדען.

וואס פאר א סצענע עס איז דאן פארגעקומען אין שטוב איז שווער זיך פארצושטעלען. דער אייפערזיכטיגער מאן האט כסדר געגאסען נאפט און געברענט. פריהער האט ער אנגעצונדען זיין ווייב. דערנאך אנדערע פרויען. וואס האבען זיך איהם געוואלט שטעלען אנטקעגען.

פרויען מיט ברענענדיגע האר און קליידער האבען זיך געווארפען דורך די פענסטער אויף די גאס. א פער־צווייפעלטער קאמפף איז פארגעקומען צווישען די פרויען מיט׳ן מערדער, ביז ער איז ענדליך אויך פערברענט געווארען.

ווי די קאנסטאנטינאפעלער צייטונגען דערצעהלען, איז פאטמא שולדיג אין דעם גאנצען אומגליק. זי איז געוועזען די אמת׳ע פרוי פון דעם אפיציער, און היזענע איז נאר געוועזען זיין פלגש. מיט אלערליי אינטריגעס האט פאטמא געפועל׳ט, אז איהר מאן זאל די פלגש ארויס־ווארפען, וועלכע האט זיך דערנאך אין איהם נוקם גע־ווען און איהם געבראכט אין טורמע. פון דארט איז איהם געלונגען צו אנטלויפען און אויסצופיהרען די עכטע טער־קישע נקמה פון א אייפערזיכטיגען מאהאמעדאנער.

אזעלכע שרעקליכע טראגעדיעס קומען אפט פאר אין די טירקישע פערבארגענע הארעמס.

די ציעהונג פון די ארץ־ישראל־לאזע

וועט פארקומען

זאנטאג ב׳ דחול־המועד סוכות, 4 א זייגער נאכמיטאג

אים זאאלע פון „האטעל לאנדרעס“, קראקא, סטראדאם.

די לעזער און אבאנענטען ווערען איינגעלאדען, דער פערלאזונג בייצוואהנען.

ווער ס׳וועט אריינשיקען ביז צו דיעזען טאג דאס גאנציעהריגע אבאנעמענט (10 קראָנען) אויף דער יודישער אילוסטרירטער צייטונג, אדער ערגענצען זיין ביזהעריגע אבאנעמענט ביז צו א גאנץ יאהר, וועט בעקומען א לאז און נעהמען אנטהייל אין דער ציעהונג.

אים הארעם פונ'ם סולטאן.

ארינינאל־ראמאן פון דער יונגסטער צייט.

(ויעבעטע פארטזעצונג *)

רעשאר לאוט זיך ווידער אראב אין די אונטערע לאנגע שמאלע קארידאר'ן וואו די קאבינען געפונען זיך.

ער פרובט נישט לאנג צו זוכען. באלד טרעפט ער אויף איינער פון די וואנד א שילד מיט'ן אויפשריפט: „שיפס־שפיטאל".

— אט דא וועט זיך זיכער אויך געפונען די משוגעים־קאבינע — קלערט ער און נעהמט שטילערהייד. כדי צו הערען, אויב ס'קומען נישט פון דארט פערדעכטיגע קולות.

באלד שוין שטעהט ער פאר ריזען קאבינעט. אבער נעבען דער טהיר זיצט עפיס א פרעמדער מאן מיט א ווילדען פנים.

— וואס ווינשט איהר דא? פרעגט דער פערשוין.

— איך האב געוואלט נעהן אין שפייזע־זאאל. בין איך אין די קארידאר'ען פערבלאנדזעט — ענטפערט רעשאר רוהיג.

— צום שפייזע־זאאל מוזט איהר געהן גראדע צוריק — ברומט דער פרעמדער פערשוין.

— בעסטען דאנק! — פערנייגט זיך רעשאר און לאזט זיך צוריקגעהן. פרעגט אבער אזוי ווי נישט אבזיכטליך:

— און איהר, ליעבער מאן. נעהמט נישט עסען?

— ניין! — ענטפערט יענער — איך מוז דא האלטען וואך איבער א קראנקער פערזאן. מיר ברענגט מען דאס עסען אהער.

— געהערט איהר צום שיפס־פערזאנאל? — פרעגט רעשאר — איהר טראגט דאך נישט קיין אוניפארם...

— ניין, איך בין א פריוואטער פאסאזשיער! — ענטפערט דער פרעמדער — איך בין טאקי א רייזע־בעגלייטער פון דער קראנקער...

— פאר וואס'זשע זיצט איהר נישט מיט דער קראנקער דרינען אין דער קאבינע נור אין דרויסען? — פארשט רעשאר ווייטער.

— ס'איז א משוגע'נע! — רוימט איהם דער פרעמדער איין א סוד — זי וואלט מיר די אויגען אויסגעקראצט. ווען איך זאל זיצען דרינען. מען מוז זי נור איבערוואכען פון דרויסען. זי זאל זיך נישט נעהמען דאס לעבען...

— א משוגע'נע? — פרעגט רעשאר ווייטער — איך האב נאך קיינמאל נישט געזעהן וואס פאר א פנים א משוגע'נע האט. אפשר וואלט איך זי געקענט אנקוקען?

— פאר וואס נישט! — זאגט דער פרעמדער — אט דא דורך דעם קליינעם פענסטער'ל קענט איהר זי זעהן, אבער שטיל. רוהיג מוזט איהר זיין, ווייל איצט שלאפט זי.

רעשאר בייגט און זיין קאפ צום קליינעם פענסטער'ל. וואס געפינט זיך אין דער טהיר פון דער קאבינע. אויף א קליינעם, שמאלען סאפקעלע ליעגט א בילד־היבש מעדכען מיט צעלאזטע לאנגע האאר. וואס פאלען אויף איהר האלב־נאקעטע אר־עמס און ברוסטען. זי שלאפט מיט א רוהיגען אטהעם. אבער אויף איהר פנים איז צו דערקענען די סמנים פון איבערגעשטאנענע יסורים און קרענקונגען.

— ס'איז א שעהן קינד! — שאקעלט רעשאר מיט'ן קאפ — א שאד. וואס זי איז קראנק! נעביך א רחמנות!

— ס'איז טאקי א רחמנות! — העלפט איהם דער פרעמדער אונטער — שוין עטליכע חדשים ווי זי איז אראב פון זינען. מיט איהר שענקייט וואלט זי געקענט די וועלט איינגעהמען...

אין דעם מאמענט עפענט אננא די אויגען, און בעגעגענט זיך אין א רחמנות־דיגען בליק מיט רעשאר'ס מוטיגע אויגען.

שנעל שפרינגט זי אראב פון'ם סאפקעלע און אויסשפרייטענדיג די הענד ווי בעטענדיג צו איהם, רופט זי מיט א יעמערליך קול:

— העלפט מיר גוטער פרעמדער מענש! פיהרט מיך אב אהיים צו מיינע ליעבע טהייערע...

נאך איידער רעשאר קען עפיס ענטפערן, האט איהם שוין דער פרעמדער וועכטער א וועקגעשלעפט פון דער טהיר.

— געהט אוועק, איצט בעקומט זי ווידער איהר אנפאל — רופט ער צווישען די ציינער. צו אננא'ן ווידער אומגעקעהרט ברומט ער:

— זיי שטיל, דו משוגע'נע! אויב נישט, בעקומסט דו ווידער די צוואנגס־יאקע...

רעשאר ענטפערנט זיך שנעל. גלייך ווי ער וואלט זיך האבען טאקי דער־שראקען פאר דער משוגע'נער. נאך עטליכע־צוואנציג שריט ווייטער הערט ער דאס יעמערליכע קול פון דער אומגליקליכער, וואס רייסט איהם דאס הארץ...

— איצט ווייס איך שוין אלסדינג! — זאגט ער צו זיך — איך וועל פריי־הער נישט רוהען, ביז איך וועל דאס קרבן בעפרייען פון זיינע פיינדער!...

ער נעהמט פאריבער דעם שפייזע־זאאל. פון וועלכען סיהערען זיך פרעהליכע קולות פון די עסענדע פאסאזשירען.

ער געהט אבער אהין נישט ארײַן. איהם האט זיך היינט אבגעשלאגען דער אפעטיט.

ער ציעהט זיך צוריק אין זיין קאבינע, פערריכערט זיין טירקישע פייפע און זיצט נאכדענקליך. אנפולענדיג די קאבינע מיט רינגעלעך פון בלאהען שמעקענ־דיגען רויך.

זיעבענטער קאפיטעל.

טאמאשעווסקי איינגעשפערט.

עטליכע וואכען זענען אננא'ס עלטערן געווען ארעסטירט. ביז די „אבראנא" האט דורכגעלעזען אלע בריעף און פאפירען. פלונפלעטער און בראשיורען, וואס מען האט געפונען אין אננא'ס צימער און ביי איהר'ע הבר'טעס.

די „אבראנא" איז געקומען צו דער איבערצייגונג, אז דאס פראסטע יודישע פאר פאלק און זייער דיענערשאפט האבען טאקי באמת פון גאר נישט געוואוסט און מען האט זיי ארויסגעלאזט פריי...

עטליכע פון אננא'ס חבר'טעס, ביי וועלכע מען האט געפונען פראקלאמאציעס האבען בעקומען זייער פסק און האבען נעהאט צייט נאכצוקלעהרען איבער דער נייער וועלט־ארדנונג, וואס זיי האבען געוואלט איינפיהרען.

צווישען די פאפירען און בריעף, וואס די „אבראנא" האט געפונען ביי אננא, איז אויך פערהאנגען געווען די פאטאגראפיע פון אונזער יאזעף טאמאשעווסקי, וועל־כע ער האט געשענקט זיין כלה מיט דער ווידמונג: „מיר וועלען ביידע געהן אין פייער"...

די „אבראנא", וועלכער ס'איז נאטירליך נישט איינגעפאלען צו קלערען, אז טאמאשעווסקי האט געשפיעלט א „ליעבע" מיט אננא'ן האט דאס אויסגעטייטשט. אז ער איז עם געווען דעריעניגער וואס האט די רעוואלוציאנערע ליטעראטור אין שטעדטיל פערטיילט און אז מיט איהם איז דאס אננא אוועק. און זי נעמט ערניץ־וואו אנטייל אין טערראריסטישע אקטען.

און איבערדעם האט די „אבראנא" תיכף א־ז געלאזט א צירקולאר צו די אבראנא'ס אין אלע גרויסע שטעדט מיט טאמאשעווסקי'ס פאטאגראפיע, אז מען זאל אויפזוכען דעם פוינעל און איהם ארעסטירען, ווייל ער איז א געפעהרלי־כער טעראריסט.

עטליכע טעג שפעטער איז טאקי אונזער טאמאשעווסקי אין ווילנא ארעס־טירט געווארען. וואוהין ער איז געקומען זוכען „פרישע סחורה"...

צוערשט האט ער נאטירליך אבגעלייקענט שטיין און ביין. ער האט אויך מיט זיך געהאט א פאס אויף זיין ריכטיגען נאמען און זיך געפרובט בעווייזען, אז דאס מיינט מען נישט איהם.

אבער ווען מען האט איהם פארגעלעגט די אריגינאלע פאטאגראפיע מיט זיין ווידמונג איז ער שטארק צעמישט געווארען.

— וואס זאל איך טהון — קלעהרט ער ביי זיך — אויסזאגען, וואס מיין „געשעפט" איז, איז ביטער. ווייל דער מעדכענהאנדעל איז דאך טאקי שטרענג פערבאטען, און איך קען ארײַנחאפען א פסק אויף עטליכע יאהר. ווידער נישט אויסזאגען, וועט מען איהם האלטען פאר א רעוואלוציאנער און דאס איז דאך נאך ערגער...

ער האט איבערדעם געפרופט, זיך אויסצודרעהן מיט פערשיעדענע אויסרייד, אז זי איז געווען זיין געליעבטע און אז ער אליין ווייסט נישט. וואו זי איז פלוצים פערשוואונדען...

— מיט אזעלכע מעשיות ואלט איהר מיר נישט קומען — האט איהם דער רויף שטרענג געענטפערט דער זשענדארמאריע־אפיציער, וואס פיהרט די אונטערזוכונג — איהר זענט א מאן פון באלד פערציג יאהר און זי א מיידעל פון 19-20... איבערינענס צו וועלכען צוועק זענט איהר איינגענטליך געקומען אין דעם שטעדטיל אריין, אז געהאנדעלט האט איהר דארט מיט קיינעם נישט, נישט גע־קויפט און נישט פערקויפט... איהר האט דאך אייך נישט פערליעבט אין דעם מיי־דעל איידער איהר האט זי געקענט?

(פארטזעצונג קומט).

*) נייע אבאנענטען ערהאלטען די פריהעריגע פארטזעצונגען אויף פערלאנגען גראטיס צוגעשיקט.

אנ'אייגענע סוכה.

(זכרונות פון מיין זיידען).

מיין זיידע, עליו־השלום, איז געווען זעהר א פרומער יוד. אנצוהיטען א „מצוה“ איז ביי איהם געווען דער גרעסטער תענוג. טעגליך פלעגט ער ארומגעהן צווישען די בתי־מדרשים, חאפען א קדושה וברכו, „אמן“ נאך א ברכה, פון גרויסע מצות, ווי מצה שמורה אום פסח, תקיעת שופר אום ראש־השנה אתרוג ולולב אום סוכות שוין נישט צו רעדען, זיי פלעגט ער מקיים זיין מיט דעם גרעסטען התלהבות. אבער אם מייסטען פלעגט ער זיך פרעהען מיט דער מצות סוכה. און דער טעם איז טאקי פשוט: אלע מצות קען מען אליין טהון, פאר זיך. מיט מצות סוכה אבער קען מען מהנה זיין דאס גאנצע הויז, אלע שכנים. מיין זיידע פלעגט נעמליך מאכען א סוכה אזוי גרויס, אז א האלבע גאס שכנים האט זיך דארט געקענט צוזאמענקומען.

חוץ־לזה פלעגט ער טאקי די סוכה אליין בויען. אליין מיט זיינע אייגענע הענד אריינשלאגען די קלעצער, צוקלאפען די ברעטער און ארויפלייגען די דרענגלעך פאר'ן סכך. אליין ארויסגעהן אויף'ן מארק קויפען סכך און אליין איהם ארויפלייגען. אמת, מיר אייניקלעך פלעגען דאביי מיטהעלפען. אבער דער עיקר איז דאך טאקי געווען דער זיידע אליין. ער איז געווען דער אינזשעניער, דער בוימייסטער און דער ארבייטער אין איינעם.

תיכף מוצאי־יום־כפור, נאך קידוש־לבנה, נאך איידער ער האט גענומען דעם ערשטען ביסען אין מויל, פלעגט זיין ערשטער וועג זיין אין הויף אריין, אריינשלאגען דעם ערשטען פלאקען, פאר דער סוכה וועגען.

דאס איז אבער נישט צוגעגאנגען אזוי פשוט, ווי איהר מיינט. מיט דעם בליק פון א אינזשעניער פלעגט דער זיידע צוערשט דורכפליעהען מיט די אויגען דאס גאנצע גרויסע הויף און זוכען און שטודירען, וועלכער ארט ס'וועט זיין בעסער פאר א סוכה, כדי מ'זאל גרינג קענען צוקומען פון אלע זייטען, און קיין שום שכן זאל זיך נישט האבען צו בעקלאגען, אז היו מען ברענגט איהם דאס עסען, איז עס שוין פערקיהלט.

געשפעקולירט, געפלאנעוועט און געשטודירט, זיך בעראטהען מיט די זוהן און אייניקלעך, מיט עטליכע שכנים — און געבליעבען איז עס בײם אלטען ארט.

— די סוכה וועט זיין דארט, וואו זי איז געווען אום פאריגען יאהר! — פלעגט ער זיך ענדליך ענטשליעסען און אריינקלאפען דעם פלאקען טאקי אויף'ן זעלבען ארט ווי פאר א יאהר!

— מיר האבען געלויבט השם־יתברך געהאט א גוט יאהר, נאך דיעזער סוכה — פלעגט ער ווייטער זאגען — וועט אונז נאט אויך דאס יאהר העלפען.

אבגעטהון זיינס, איז ער ערשט אריינגעגאנגען עסען די סעודה נאך'ן תענית.

אבער שוין דעם אנדערן טאג, טאקי כאור הבוקר איז דער זיידע שוין געשטאנען אין הויף. א אבגעדארווינטער, א אבגעגעסענער, און פ־יש ביי דער א־בייט.

די ארבייט פלעגט ביי איהם געהן נאר געשמאק. פון יאהר צו יאהר האט ער געהאלטען אויף'ן בוידעם די דרענגלעך און די ברעטלעך פאר דער סוכה, בעצייכנעט מיט אותיות א. ב. ג. ד. וכו'. כדי ער זאל דערנאך וויסען יעדעס צו שטעלען אויף זיין א־ט.

טראטצדעם איז געווען זיין געוואהנהייט, יעדעס יאהר צו פרופען ענדערן די ברעטלעך און די דרענגלעך. אפשר וועלען זיי ערגי'ץ אנדערש בעסער פאסען.

— וואס טוינ איך די מיה — פלעגען די שכנים פרעגען — פאריגעס יאהר איז דאך זעהר גוט געווען! שטעלט'זשע די ב־עטלעך אויף זייער א־ט. וועט איהר באלד פערטיג ווערען!

אבער טאקי דאס האט דער זיידע נישט געוואלט. „באלד פערטיג ווערען!“ און וואו וועט זיין די שמחה פון „העוסק במצוה“?

אזוי פלעגט ער זיך אבפלאנען דעם גאנצען טאג, איז אבער נישט אוועק פונ'ם ארט. ביז די ס־כה איז נישט געשטאנען פיקס און פערטיג מיט'ן פהירעל אין מיט'ן שלעסעל. אלסדינג ווי געהעריג.

דעם אנדערן טאג איז געגאנגען א סדרה סכך. דער זיידע איז אליין אויף'ן מארק, בעטראכט יעדעס פיהרעל מיט דעם בליק פון א מבין, קלויבט און קלייבט, ביז ער דערקלויבט זיך א גוט ביסעל „סכך“, נישט צו שיטער און נישט צו געדיכט. פיישע שמעקענדיגע ביימלעך. מען פערפאהרט דערמיט אין הויף אריין, מיר דערלאנגען עס און דער זיידע צעלייגט עס אליין ארויף אויף די דרענגליך, גליך, רעגעלמעסיג, נישט אויף איין א־ט צו ווינציג און אויף'ן אנדערן צו פיעל. אלסדינג כדין וכדת.

די מצוה פון „נוי סוכה“, דאס אויסהענגען פון בלומען, לעמפליך, פיינעליך, לאמטערן פון לייש־פאפיער וכדומה — האט שוין דער זיידע איבערגעלאזט פאר אונז אייניקלעך, כדי אונז מחנך במצות צו זיין. ער אליין פלעגט נאר אכט געבען, ס'זאל אלעס זיין מיט א געשמאק, מיט א סיסטעם, נישט צופיעל אויף איין זייט און צו ווענינ אויף דער אנדערער.

אזוי פלעגען פארגעהען די 5 טעג צווישען די יום־כפור און סוכות און ווען דער זיידע איז צום ערשטען קידוש אריינגעקומען אין „זיין“ סוכה אריין און זיינע גוטע מילדע אויגען האבען דערזעהען אלע שכנים פנים נאכצען הויז זיצען אום טיש, איז זיין שמחה געווען אין לשער נאר נישט צום בעשרייבען. „הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד“ — פלעגט ער אויסרופען מיט א הייליגען התלהבות. א גאנץ יאהר קען דאך פארקומען צווישען שכנים מחלוקת, צויסטינקייטען, שנאה־קנאה — אבער דורך דער מצוה פון סוכה ווערט צווישען זיי שלום און אחדות. און דאס איז א „רמז“ אויף „קימת סוכת דוד הנופלת“. ווען צווישען יודען וועט זיין אחדות וועט משיח קומען און מיר וועלען זוכה זיין צו עסען „בסוכת עורו של לויתן“.

*

נאר איין מאל האט זיך געטראפען א סוכה, און דעם זיידענס שמחה איז אין גאנצען צעשטערט געווארען.

אין אונזער הויף האט זיך אריינגעצויגען א פרישער שכן, מאיר שניידער, א תבואה־סוחר און נישט קיין גרויסער חכם.

זיין ווייב אסתר'ל איז לא־עלינו געווען א גרויסע שלימזל'ניצע. בעזונדערס אינ'ם קאכען און באקען, שטענדיג פלעגט ביי איהר די קעך ווערען, די הרובע שטינקען, דער בראטעהר סמאלען, דער אוווען „חאפען“. אזוי איז וואס זי זאל נישט געווען קאכען אדער באקען, — ארויסגעקומען אדער פערברענט אדער האלב רויה.

דער „קומענקעהרער“ און דער „מוראזש“ זענען ביי איהר געווען שטענדיגע געסט — אבער ס'האט נישט געהאלפען...

מילא א גאנץ יאהר האבען מאיר און אסתר'ל זיך צוואר געריסען ביי די געז וועגען דעם עסען. אבער דאס איז קיינעם נישט אנגעגאנגען. עטליכע שכנ'טעס פלעגען זיך צוואר דערצעהלען פערשיעדענע מעשיות וועגען אסתר'לס בריה'שאפט, אבער די מאנספילען האבען זיך אין דעם נישט איינגעמישט.

סוכות אין סוכה אריין האט זיך אסתר'ל אנגענוי־ט די לענדען און זיך געמוטשעט גאנצע צוויי טעג, אבצובאקען עפים לייטישע חלות און אבצוקאכען יום־טוב'דיגע מאכלים.

ס איז איהר א־ויסגעקומען נישקשה'דיג לויט איה־ מיינונג, ווייל א ביסעל בעסער ווי תמיד... אבער ווען זי האט דאס אלעס דערלאנגט אין סוכה אריין, האט עס א קענען די איבריגע מאכלים און חלות אויסגעזעהן אזוי אומגעלומפערט, אזוי קאריקאטור־ארטיג, אז אפילו די מאנספילען האבען זיך נישט געקענט איינהאלטען פון לאכען...

אסתר'ל האט זיך שטארק פערשעמט און אויך מאיר איז ארוים פון די כלים. האט זיך שטא־ק אבגעבייזערט און איז א־וים פון דער סוכה...

דער זיידע האט געפיהלט געהאט א פערשטערטען יום־טוב.. סטייטש, מחלוקת אין סוכה, פערשטערט דעם גאנצען „שבת־אחים“!... ער האט דעם גאנצען עולם אבגע'שנצ'ט און געפרופט מאיר'ן איבערצובעטען.

מיט שווערער מיה איז איהם דאס געלונגען. אבער אסתר'ל און מאיר האבען זיך געשוואוירען, אז אם־ירצה השם איבער א יאהר, וועלען זיי זיך שטעלען אנ'אייגענע סוכה...

— ביז איבער א יאהר קען דערווייל משיח קומען! — האט זיך דער זיידע געטרייסט — וואס טויג איצט וועגען דעם איצט צו רעדען?

* *

דאס יאהר איז אוועק גאר שנעל. אסתר'ל האט נאך אלץ נישט געקענט קאכען און באקען — אויף צו צונעהמען א קעכין האבען מאיר'לס געשעפטען נישט פאזוואליעט און ווען ס'איז געקומען נאך יום־כפור האט איהם אסתר דערמאנט אין דער פאר־יעהריגער שבועה.

דעם ערשטען טאג נאך יום־כפור, דער זיידע איז גראד געשטאנען און געא־בייט ביי זיין סוכה, דא פערפאהרט פלוצים מאיר מיט א וועגעלע ברעטלעך, וואס ער האט צוזאמענגעקליעבען אין זיין תבואה־סקלאד און שטעלט זיך זוכען א פלאץ אויף א סוכה.

דער זיידע איז געבליבען שטעהן א טויטער. סטייטש. אין מיין הויף א צווייטע סוכה — צעשטערען דעם „שבת־אחים“ אויף תמיד!

ס'העלפט נישט קיין בעטען, קיין בייזערן, קיין בקשות ותחנונים, קיין צוזאגעכצען — מאיר'ל און אסתר'ל האבען געשוואוירען און זיי מוזען טאקי האלטען וואָרט...

דער זיידע געהט ארום די גאנצע פיער טעג ווי אהן א קאפ; מאיר אבער טהוט זיך זיינס און די סוכה וואקסט, האטש אפילו א ביסעל אומגעלומפערט פונקט ווי אסתר'לס חלות. אבער ע־ב־סוכות שטעהט זי דאך פארטיג מיט סכך.

וועגען „קמצא און בר־קמצא“ איז חרוב געווארען ירושלים קלאגט דער זיידע — און ווענען א נישט־געלונגענער חלה ווערד צערשטערט דער „שבת אחים“ אין מיין סוכה!

ער פרופט אלע מעגליכע שפעקולאציעס, די באבע אליין מישט זיך אריין אין שלום. בסוף זאגט זי צו אסתר'לן, אז זי וועט פאר איהרעטוועגען קאכען און באקען גאנץ סוכות — אבער ס'העלפט נישט.

„אנ'אייגענע סוכה!“ — ענטפערן מאיר און אסתר'ל — מיר ווילען נישט מעהר זיין צו שאנד און צו שפאט.

און אזוי איז אריינגעבראכען די ערשטע נאכט פון סוכות; פאר'ן זיידען אבער איז דאס געווען ווי תשעה־באב צו די קינות...

• •

פאר נאכט האט אנגעהויבען א ביסעל צו רעגענען, א דינטשיק, דראבניטשע רעגענדיל. קוים וואס מען האט עס געשפירט אויף דער גאס, אין סוכה דורך'ן סכך האט קוים קוים דורכגעקאפעט. אזוי פיעל אז אויף'ן ווייסען טישטעך האבען זיך געוויזען קליינע נאסע פינטעלעך.

געשטערט האט דאס נאטירליך קיינעם נישט. דער זיידע איז זיך געזעסען אויבענאן, א־ום איהם אלע שכנים, ווי תמיד, בלויז אויף זיין פנים איז נישט געווען צו זעהען דער שטענדיגער פרייליכער ליסטיגער שמייכעל. ס'איז נישט געווען דער אמת'ר עונג־יום־טוב, די פריהע שמחת־מצוה.

ווען דער זיידע מאכט קידוש, הערט זיך א מין וויינען אין זיין קול, דער יום־טוב'דיגער נינון הערט זיך ווי א טרויריגע מעלאדיע און ביים „לישב בסוכה“ רונען צוויי טרעהרען פון זיינע גוטע מילדע בלאהע אויגען...

אין דער מינוט עפענט זיך די טיהר און ס'קומט אריין — מאיר מיט אסתר'ל, טראגענדיג אין די הענד א טישטעכיל מיט חלות און א פלעשיל וויין!

— גוט יום־טוב! — זאגען זיי מיט א שטילען קול, ווי שעמענדיג זיך פאר זיך אליין.

— גוט יום־טוב! גוט יום־טוב! — ענטפערט דער

זיידע פֿערהליך און לוסטי׳ג — קומט אהער ר׳ מאיר, זעצט אייך...

קיינער פֿייענט נישט, וואס ס׳איז געשעהען, קיינער וויל נישט וויסען, פֿאַרוואָס דאָס פֿאַר־פֿאָלק האט אין דער לעצטער מינוט פֿלוצים אויסגעגעבען דאס עקשנות. דער זיידע איז ווידער פֿרעהליך, זינגט זיך זיין „הנה מה טוב ומה־נעים שבת אחים גם יחד!״ לוסטיג, לעבעדיג ווי תמיד.

קיינער פֿון די שכנים קוקט נישט אויף אסתר־ל׳ס חלות, אויף אירע פֿיש און פֿלייש. שטיל ווי די־טאַבע־לעך זיצען אַלע שכנים אין סוכה און געניסען דעם עונג יום־טוב.

מיר קונדסים אָבער, זענען נייגעריג, וואָס דאָ איז געשעהען. שטילינקערהייד חאַפּען מיר זיך אַריין אַ קוק געבען צו מאיר׳ס „איינענער סוכה״ און מיר זעהען דעם אמת.

מאיר האט זיין סוכה געבויט נעבען דער וואַנד. ראָ־ט אויבען איבער דער סוכה געפֿינט זיך גראר אַ ווינקעל פֿונ׳ם דאך, וואָס איז משופּע׳דיג איינגעבויגען מעהר פֿון די איבריגע טהיילען.

אט דאָרט אין דעם ווינקעלע ווענען זיך צוזאַמענ־געלאָפען אַלע וואַסערליך פֿונ׳ם דאך און בעת, ווען אין אונזער סוכה שפּירט מען קוים רינטשקע טראָפּען פֿונ׳ם רעגען, גיעסט זיך אין מאיר׳ס סוכה אַריין אַ היבשער, ברייטער שטראָם וואסער ווי פֿון אַ רעהר אַרוים. מאיר׳ס סוכה איז געווען אַ קליינטשיקע, שמאָלע, באַלד האָט דאָס וואַסער דורכגעבראָכען דעם סכך און בענאָסען די גאַנצע סוכה ווי אַ שלאַנג־רעגען.

וואָלט אין דרויסען גערעגענט שטאַ־ק, וואלט גא־טירליך מאיר גענאַמט אַ תירוץ און געגעסען אין שטוב. אָבער אַלע זאָלען זיצען אין סוכה, בלויז ער אין שטוב — דאס איז נאך אַ גרעסערע בושה ווי נישטגעראָטענע חלות און פֿערברענטע פֿיש — ע־ האָט איבערדעם אויסגעגעבען זיין עקשנות און אין דעם זיידענס סוכה האָט ווידער געהערט דאס פריעדליכע, פֿריינדליכע „שבת אחים גם יחד!״

ק—ל.

בכל־מכל־כל.

(שמחת־יום־טוב — קאַרפּוּער אתרונים — קרעדיט־אוניאן „שתיקה כהודאה דמיא — די שענקער־פראגע אין גאַליציען — די וואהלרעפאַרם אין גאליציען — וואו זענען אונזערע פֿער־טרעטער).

— אַ גוט־יום־טוב אייך, ליעבע יודען! איבערגע־קומען די ימים־הנוראים, פֿערט־יעבען דעם שטן. בעזיעגט דעם מקטרג און איצט זיצט איהר אין די סוכות, זיי פרייע ביינער און פֿייערט אייער נצחון איבער׳ן שונא מיט׳ן אתרוג און מיט׳ן לולב, איהר טראָגט ווי אַרום מיט שטאָל׳ץ צום צייכען, אַז איהר האָט געזיעגט! זמן שמחתנו!

בעזיעגט איז דער שטן, פֿערשטומט דער מקטרג! אמת, אָבער נאָר דער אייסערער שונא! דער אינערער שונא, דער שטן אין אייך זעלבסט, וואָס פֿערפֿיהרט אייך צו אלעם שלעכטען, דעם האָט איהר נישט בעזיעגט! דער פֿייערט נאָך ווייטער זיינע טריאומפֿפֿע איבער אייך, לאַכט אייך אויס מיט אייערע זיעגעס־פֿייערען.

— איהר פֿייענט מיט וואָס! אָט קוקט אייך אַליין אָן! זעהט דעם אתרוג אין דעם לולב אין אייערע הענד! פֿון וואנען שטאַמען זיי? „ולקחתם לכם — משלכם!״ איהר אָבער קויפֿט זיי ביי די גרעקען פֿון קאָרפֿו וואָס האָבען ערשט נישט לאַנג געטרינקען יודיש בלוט, 5 מיליאָנען פֿ־אַנקס אַ יאָהר יודיש געלד, מצוה־געלד וואנדערט אין די טאַשען פֿון אייערע בלוט־שונאים. די יוונים, וועהרענד אייערע איינענע ברידער, וואָס ארבייטען מיט נויטה־שוויס אויף דער היילינער ערד פֿון ארץ־ישראל, געהען אויס פֿאַר אַ פּ־וטה און פֿאַר מאַנגע פֿון זיי, ווי דער נאָט־װעלינער ר׳ בנימין פֿיין, וועלכער האָט זיין גאַנץ לעבען געווידמעט דער אתרוגים־פּראָדוקציע אין ארץ־ישראל. בלייבט קיין אנדערער ־ע, ווי זיך צו נעהמען דאָס לעבען און איבע־צו־לאָזען אָרימע אלמנות ויתומים.

אט אזוי בעזיעגט איהר דעם שונא — איז דען נישט אייער שמחה מיט׳ן אתרוג אַ בלויסער חירוף וגידוף?!

* *

אָט הערט מען פֿון אלע זייטען יללות און בכיות, איבער דעם עלענד פֿון די גאַליציאַנער יודען! כדי זיי צו העלפען גרינדעט מען אַ באַנק, אַ „קרעדיט־איניאָן״. מען שלעפּט צוזאַמען געלד פֿון כלל־ישראל, מען זוכט פּ־אָ־טעקציע ביי ווינער גרויסע באַנקהייזער, צו בעווילינען אַ רעעשקאַנט־קרעדיט פֿאַר דער באַנק, כדי צו העלפֿען דעם קליינען יודישען סוחר און האַנדווערקער, פֿאַר וועל־כען די קאַסעס פֿון די אַנדערע גרויסע בענק אין גאַליציען זענען פֿערשלאָסען.

און ווען די באַנק ווערד שוין און אַ גוטער שעה געעפֿענט — ווער בעקומט דאָרט די מייסטע הלוואות? לעמבערגער גרוים־עשקאַמפּטערע (וואוכערער בלע״ז) מיט זשיראָ׳ס אויף וועקסעל פֿון רוטהעניש בויערן!..

אזוי מעלדעט אַ ווינער בלאַט. צוגעבענדיג, אַז די ווינער באַנק, וועלכער מען האָט פֿאָרגעלעגט אַזעלכע וועקסעל צום רעעשקאַנט, האָט דאָס אָבגעלעהנט מיט דער בעגרינדונג, אַז פֿאַר לעמבערגער וואוכערער מיט רוטהענישע בויערן האָבען זיי קיין שום מאָראַלישע פֿליכ־טען נישט! ס׳זענען שוין אַוועק איבער צוויי וואָכען, די „קרעדיט־אוניאָן״ און די ציוניסטישע פּאַרטיי־בלעטער האָבען דיעזע ידיעות נישט דעמענטירט. מוז מען דאָך אננעהמען, אַז דאָס איז אמת, „שתיקה כהודיה דמיא״ — און איצט, גאַליציאַנער יודעליך, געהט פֿרעהט אייך מיט אייער קרעדיט־אוניאָן!

* * *

זייט אַ צייט בעהערשט די שענקער־פֿראַגע טויזענ־דער יודישע משפּחות אין גאַליציען. דורך דעם אויפֿ־הערען פֿון פּראָפּינאַציאָנס־רעכט אים קינפֿטיגען יאָהר וועלען טויזענדער יודישע משפּחות פֿערליערען זייער עקסיסטענץ, ווען מען וועט נישט רעכטצייטיג זאָרגען פֿאַר זיי. ס׳ווערען אבגעהאַלטען פֿערזאַמלונגען, מען שיקט פּעטיציעס און דעפּוטאַציעס — אָבער ווער פֿיהרט די גאַנצע בעוועגונג? אַ 20־יעהריג יונגעל, וואָס זיין טאַטע איז אַ שענקער און ער קען אַ ביסעל פּויליש רעדען! אונזערע „אבגעאָרדנעטע״ אים לאַנדטאַג שווייגען, גלייך די גאַנצע זאַך געהט זיי גאָר נישט אָן!

און עפֿענט שוין איינער פֿון זיי דאס מויל, האַנ־דעלט עס זיך איהם בלויז וועגען אַ שנאָרערייַ פֿאַר דער איינענער פּאַרטיי וועגען, אַ סובווענציע פֿאַר „זיין חברה צו בויען בילינע דירות וויל ער אויסבעטלען אים לאַנד־טאַג, כדי צו דערהאַלטען אַ הר איינפֿלוס ביי די וועהלער. וואָס הייבען אָן צו עפֿענען די אויגען — פֿאַר כלל־ישראל עפּ׳ס צו טהוען, פֿאַלט איהם נישט איין, ווייטער פֿון די קראַקאַוער ראַנאַטקעס זעהט ער נישט און הערט נישט — פֿ־ייט אייך יודען מיט אייערע אבגעאָרדנעטע!

* * *

אָט רודערט זיך אים גאַנצען לאַנד מיט דער וואַהלרעפֿאָרם צום לאַנדטאַג. אַלע פּאַרטייען זענען אַ־ויס מיט זייערע פֿאָרדערונגען, מען שמועסט פֿון אַלגעמיין וואַהלרעכט, נייע וואַהל קרייזע, פּלוראַליטעטס־סיסטעם, נאַציאָנאַלען קאַטאַסטער עטצ. נאָר פֿון אונז יודען הערט מען גאָר נישט, גלייך מיר וואָלטען גאָר נישט געווען אויף דער וועלט? אונזערע אבגעאָרדנעטע, דיעיעניגע, וואָס וועלען באַלד קומען צו „אחינו בני ישראל״ בעטען מאַנדאַטע, שווייגען, גלייך די גאַנצע וואַהל רעפֿאַ־ם איז נישט זייער באַבע׳ס ראַגה.

מילא, פֿון זיי זענען מיר שוין דאָס געוואוינט — אָבער וואו זענען אונזערע „לאַנדעספּאָליטיקער״, וואו דאָס לאַנדעסקאָמיטע מיט זיינע „פּאָלישע קעפּ״, סטאַרטעגען און טאַקטיקער? אויך ווי שווייגען, גלייך זיי האָבען פֿער־לוירען דעם חיתוך־הדבור; אויך די פּאַרטיי־פּרעסע שווייגט, גלייך די שרייבערס האָבען פֿערגעסען ווי מען האלט אַ פֿעדער אין דער האַנד...

פֿ־ייִ דיך ישראל, מיט דיינע לאַנדעספּאָליטיקער!

אט אזוי פֿייערט איהר דעם זמן שמחתנו! בעזיעגט דעם שטן, פֿערשטאָפּט דאָס מויל דעם מקטרג — אבער דער שטן אין אייך זעלבסט לעבט נאָך און מאַכט חוזק פֿון אייערע זיגע, פֿון אייערע נצחונות!...

בן־לאה.

בריעף פֿון טשערנאָוויץ.

כ׳האָב זעהר אַ סך זאַכליכעס פֿון אונזער שטאָדט אייך צו שרייבען, און טאַקי וויכטיגעס פֿאַר אינזערע יודישע לעזער, וואָס איך קען, אַלע אזוי גוט ווי מ׳יך אַליין, נור עפּיס אַזוי ווי מעשה שטן, וויל זיך פֿון מיר נישט אָבטהון די יום־כפּור־דיגע מרה שחורה, און לאזט מיך גאָר נישט עפּ׳ס פֿריילעכס שרייבען.

ווי איהר ווייסט איז טשערנאָוויץ אַ גרויסע שטאָדט, און נאָך גרעסער זענען די צרות, און אַז איך זאל וועלען שרייבען אַלסדינג וואָס ביי אונז טהוט זיך און וואָס ס׳טהוט זיך נישט, וואָלט איך בעדאַ־פֿט צו שרייבען אין פֿאָרטזעצונגען, און דאָס האב איך נישט ליעב, ווייל ד׳ר עולם איז נייגעריג אויפֿ׳ן סוף.

אונזער שטאָדט האָט מעהר ווי 23 טויזענד יו־דישע נשמות חוץ נשמ׳קעליך, און די אַלע נשמות ווי־לען אַ יודישען קאַטאַסטער, און אַלע בלעטער אין אַלע לשונות מאַכען דערפֿון אַ לאַנגס און אַ ברייטס, נור טאַקי יודען אַליין זענען קאַלט, מיר האָבען מו־א אַז מיר זאָלען נישט בלייבען די נאַראָנים אַזוי ווי תמיד. דער דר. שטרויכער, אונזער פֿערזאָרגער, ריהט זיך אַצינד אויס פֿונ׳ם שדה־המלחמה ווי ער האָט בעוויעזען זיינע מעשים און געקעמפּפֿט פֿאַר׳ן כלל ישראל. וועה־רענד אַנדערע גרויסע רייטשען הערען ראש־השנה דעם קאַנטאַר ווי דעם „קאָטער״, דרימעלט נעבּיך אונזער ראש ומנהל און אַז ער שלאָפֿט שווייגט דער ים און לאָזט שוין דעם מלאך אַליין שרייבען וואס ער וויל. ער האַלט שוין אין איין שרייען: איכה אשא לבדי, נור ביז צו „עד חומש״ איז נאָך ווייט...

געבליבען השית ס איז דאָ אַ גאַציאָנאַל־הויז אין אונזער שטאָדט. נור ווער ווייס דאַפֿון עפּיס? „יודען! לעגט אריין די הענד אין די קעשענעס, גיעט די גרוי־צער׳ס נאָך מעהר ווי איהר זענט בכה. דאס איז דאך אייער הויז!״ האָבען די ראש־המדברים צו אונז געשרי־גען, דאָס וועט זיין אַ בית נדכה ונעזב, מ׳האָט אויס־געלערינט אונזערע קעשענעס און אַצינד האַט׳ש שרייט: „חי־וקים־ניר אין דרויסען, די ראָלעטען זענען אראָבגע־לאָזט, די טויערן פֿערשלאָסען, און שרייט׳ם: שאו שערים ראשיכם, ביז משיח וועט קומען, דאס שטיקעל „ציון״־פֿעריין איז ערגיץ אויף אַ צווייטען שטאָק, די העברעאישע שול איז שוין פֿערטיג נור זי האָט נישט [illegible] לאָקאַל, און פֿון אַ יודישער לעזע־האַלע שמועסט מען שוין לאַנג; דאס יודישע טעאַטער איז אין אַ גרוי־סער קיעטשמע וואָס הייסט אויף אונזער דייטש „בער־פּאַלאַץ״! אפֿילו דאַווענען איז אויך שווער אין אונזער שטאָדט, וואו אַ שענק איז אַ מקום־קדוש. די פּלעצ׳ער ווערען ווי אַם טייערסטען פֿערקויפֿט. און ווער ס׳האָט נישט מען פּ־אַנק און פרייַ געהען שפּאַציערען, האָט אָבער איינער אזוי פֿיעל חיצפּה און וויל זיך אריישטי־פּען בּאָריי שטעהן אין אַ ווינקעלע און דאַווענען, זענען שוין דאָ וואַכלייטע און מ׳פּאַקט איהם ביים קראַגען, און מ׳וואַרפֿט איהם אַרויס, און מ׳לאָזט איהם בעל־כרחו שעסען פרישע לופֿט. פֿערביטערט ווערד זיין האַ־ץ און וועהרענד דער חזן זינגט „תקע בשופר גדול להרותינו!״ וויינט ער נעביך און שרייט: גאָטעניו! דו ביסט אומעדום. לייז מיך אויך אויס פֿון יודישע אַנטי־סעמיטען, און פֿון צוויי־פּנים׳דיגע פּ־ייַנד און פֿון יודישע שררות. אמן!

איך ווינש אַז יודען זאָלען האָבען סבלנות אין זאָלען קענען אויסהאַלטען גלייך מיט מיר

הסבלן.

GRANICA. St. Kol. W. W. ruble, austryackie korony, franki, marki i t. p. sprzedaje i kupuje najtaniej dla pasażerów, Specyalny Kantor wymiany wszelkich monet Władysława Hertza na stacyi „Granica". Pociągi tak przychodzące jak i od hodzące zatrzymują się przeszło godzinę. Kantor znajduje się w westybulu dworca naprzeciw kas biletowych stacyi „GRANICA".

Tylko tą marką ochronną

uznana za najlepszą

Spezial-Verkehr nach Süd-Russland.

M. Katzner, Spedition u. Kommission

Podwoloczyska, Woloczysk, Brody und Radziwilow

Feste Durchfrachten von und nach Russland.

Export von Holzwolle, Eierkistenbrettern u. Sensenwetzsteinen

Steinkohlen, Antracit und Koks.

Tee in Originalpaketen mit kais. russ. Kronsbanderolle.

פרייזווערטעסטעס לאז

ציהונג אם 1 אקטאבער

Frs. 300.000 הויפטטרעפער

ביעטען

טירקענלאזע

6 ציהונגען יעהרליך מיט הויפטרעפפערן פא פרנק 300.000 — 600.000 עטצ. קליינסטען טרעפער פרנק 240=ק. 228 דאהער אויך מיט נעווין פערבונדען.

איך ערלאסע טירקענלאזע געגען באַרצאַהלונג נאך דעם טאגעסקורסע; וויישערס אפעריערע איך

1 טירקענלאז געגען מאנאטראטען א	קרא.	7	— 8
5 טירקענלאזע „	„	35	— 40
25 טירקענלאזע „	„	160	— 180

אלליינינעס אונגעטיילטעס **נעווינרעכט** אויף גרונד איינער געזעטצגעסעס אויסגעשטעללטען פערקויפסאורקונדע ואפארט נאך ערלאג דער 1 ראטע דירעקט אן מיך.

ריא פער פאסטאנווייזונג אן מיך איינגעזענדעטע ווערדען גואללע. בילליגסטע פרייזפעסטשטעללונג אויף גרונד דעם יעוויילינען טאגעסקורסעס.

Eduard Urban, Bankhaus,

Brünn, Grosser Platz 22|25

(im eigenen Hause)

סאלידע שטאבילע ווידערפערקויפער שטעללע איך אן.

ביללינע פרייזע; גוטע פראוויזיאן

Tüchtiger Buchhalter und Korrespondent,

deutsch-poln., staatl. Handelsschul-Absolvent mit mehrjähr. Bureaupraxis, flinker Stenograph, mit dem Assekuranz-, Lohn- u. Kassawesen, sowie mit sämtl. Kontorarbeiten durchaus vertraut, derzeit ungekündigt, sucht sich zu verändern

Gfl. Angebote unter:

LEMBERG (Galiz.), POSTFACH 70.

erbeten.

ראטטען אונד מייזע

מאכען דען גרעסטען שאדען אין דעם קעלע־ן א. מאגאזינען

דיעזע קאנן מאן אם שנעלסטען פערטילגען דורך מיינע פאן מיר נייערפינדענע פערטילגונגס־פאסטא, וועלכע איבעראל אונד פאן יעדערמאן אנגעווענדעט ווערדען קאן. — פרייז פער פאסטא ½ קילא פל. 1.50 — ערצייגע אויך דיא נייעסטע, פאן דעם פובליקום אלס דיא בעסטע אנערקאנטע סעכאנישע ראטטען אונד מייזעפאללע, וועלכע אללע ביזהעריגען ערפינדונגען אין דיעזעם פאכע איבערטריפט. מאן קאן מיט דיעזער פאללע 15 ביז 20 פאנגען, אהנע דיא פאללע ניי אויפצוריכטען. פרייז איינער ראטטענפאללע פל. 4. — איינער מייזעפאללע פל. 1.80 ביז פל. 2.60. — שוואבען אונד רוססענפאללע פל. 1·20.

ווידערפערקייפער ראבאט.— נייעסטע ציערדע פיר יעדע וואהנונג זינד פאטענטציכטסקארטען־ אונד פאטאגראפיען־שטענדער פאן 3 פאן 144 שט׳ק, פרייז פאן 1 פל. אויפווערטס צו האבען ביי דעם ערפינדער אונד ערצייגער.

L. Pösch, Spenglermeister

Wien XVII. Bezirk, Blumengasse Nr. 32.

ערצייגט וואנד־ אונד טיש־אקוואריען, פאגעלבארקאבינען.

10.000 הויזהאל־טונגעז

בענוטצען בערייטס די פאטענט בוטטער ״מאַנאפאל״.

דיעזע בוטטער איזט דער נאטורבוטטער צו יעדער בעציהונג גלייך ידראך בעדייטענד ביללינער. קיינע הויספרוי סערויימע איינען פערזוך דאמיט צו מאכען, ווא פאטענט בוטטער נישט פארהאנדען איזט ווענדע מאן זיך דירעקט אן דער

I. Oesterr.

Pat. Butterfabrik „MONOPOL‘

Krakau, Jasna 8.

פרייז פער ½ קילא קרא. 1.20.

עפילעפסיע.

ווער עס אן פאלזוכט, קרעמפען א. אנדערע נערוועזען צושטענדען ליידעט, פערלאנגע בראשירע דאריבער. ערהעלטליך גראטיס א. פראנקא דורך די

Privil. Schwanen-Apotheke Frankfurt a. M.

Najsłynniejsza·marka·
JanaHoffa fabryka·kakao·
i czekolady·WIEDEŃ-STADLAU

גראטולאציעס.

אלע מיינע קרובים, פריינד און בעקאנטע, ווינש איך א שמחת־החג און א גוט גליקליך יאהר.

סניאטין, חיים נעללער.

מיר גראטולירען הערצליכסט אונזערע קוזינע מאטהילדע שיף אוים באריסלאוו צו איהרער האכצייט מיט יעקב זיכערמאן אוים קאמאנטשע אונד ווינשען א מזל טוב. אלטער אונד איזאק שיף.

224 ריפינגטאן סטר. נעוו־יארק.

Cur und Tafeltrauben

Täglich frisch von Stock, grossbeerig süss

5 kg K. 3.

L. Altneu, Versecz 16. Ung.

פרי עץ הדר.

ארץ ישראל אתרוגים.

יודישע פלאנצונג פון יודישע גערטנער.

זענען צו בעקומען נור ביי דער פאלעסטינא האנדעלס־געזעלשאפט אין לעמבערג בהכשר האב״ד כיפו.

דעם חרוב געוועזענעם בארען אין א״י האבען אונזערע ברידער מיט בלוטיגען שוויס געריינ׳גט, מיט גרויסע שוועריגקייטען אנגעפלאנצט אתרוגים ביימער, און זענען מקיים כל המצות התליות בארץ. דאפון זענען זיך מפרנס כמה מאות משפחות סיגיע כפם. געגען אונזערע ברידער קאנקורירט מען מיט גריכישע ממזרים, וועלכע מען רייניגט פון בלוטפלעקען, וואס זיי זענען בעשמירט מיט יודיש בלוט. נעגען אונזערע ברידער קאנקורירט מען מיט אראבישע אתרוגים דאדורך ווייל אתרוגים מורכבים קאסטען בילינער ווי אתרוגים כשרים. ווער ס׳האט אנ׳אמת יודיש געפיהל, און וויל מקיים זיין מצות אתרוג ע״פ דין, דעריעניגער זאל זיך ווענדען אן אונזער אדרעסע.

מיר בעדיענען אונזערע קונים אויך מיט לולבים והדסים בסקת השוה אויך אלע גאטונגען א״י ווינע און קאניאק פיינסטע קוואליטעט אויסגעוועהלט פון כורמי התקוה. רמונים אויף שהחינו, אליפענהאלצשניצערייען און טאילעט זייפע פון חיסה פערקויפען מיר צו בילינע פרייזען.

Palastina-Handelsgesellschaft in Lemberg, Polna 7.

Paul Nitkiewicz,

rzeźbiarz

dla towarów galanteryjnych.

WIEDEŃ XX. Bauerlegasse Nr. 22.

przyjmuje wszelkie roboty w zakres jego przedsiębiorstwa wchodzące.

Specyalista w wykonaniu rzeźbionych ram do obrazów, serwisów, skrzynek lekarskich, cygaretowych itd.

Zlecenia z prowincyi będą natychmiast załatwione.

Reperacye wykonuje jak najtaniej.

Zlecenia wystarcza przesłać karty korrespondencyjn.

דוד שפירא

דער בעפרייער פון פראג

היסטארישער ראמאן

אוים דער צייט פונ׳ם דרייסיגיאהריגען קריעג.

נאך א. ע. בראכפאגעל בעארבייטעט

פון

בן־צבי.

פרייז אין שענער אויסשטאטונג 1 קראנע.

צו בעציהען ביי דער אדמיניסטראציע:

„Jüdische Illustrierte Zeitung“

Krakau, Grodgasse 62.

Bücher-Lieferung gegen Monatsraten [illegible]

Graetz, Gesch. d. Juden	13 B.
Meyrs, Con. Lexicon	20 „
Brockhaus	17 „
Spamers, Ill. Weltg.	11 „
Inlonder Kon. p. d. Wörterbuch	4 „
Brehms Tierleben	11 „
Leixner, Literaturg.	4 „
Kaufm. Bibliothek	5 „
Weltall u. Menschheit	5 „
Allgem. Naturkunde	10 „
Sämtliche Klassiker (illus.)	
Gediegene Belletristik	

Alles in neuester Auflage u. in Prachtbänden gebunden gegen solventen Personen gegen Monatsraten v. K. 5 aufwärts.

A. Weissmann, Podgórze (Galizien).

Kaufm. Fern-Unterricht!

בוכפיהרונג (אללע מעטאדען) האנדעלסקארעספאנדענץ, דייטשע או. פאלנישע שטראכלעהרע, קויפם. רעכנען, האנדעלס־או. וועכסעלרעכט, ווארענקונדע, געאגראפיע, שענשרייבען, עספעראנטא - וועלטשפראכע, וועלטגעשיכטע, קאנטארפראקסים, סטענאגראפיע (אללע סיסטעמע) א. ז. וו. קאנן יעדערמאנן אהנע בעזאנדערע פארקענטניסע אים בריעפליכען וועגע אונד און קורצער צייט גרינדליך ערלערנען. — ביי גלייכצייטיגער טיילנאהמע אן 4 לעהרפעכערן,

Stenographie gratis

האנאראר מעסיג, — ערפאלג גאראנטירט!

Gründl. briefl. Ausbildung zum tüchtigen Kaufmann.

פערלאנגען נור געגען רעטורקארטע, פראספעקטע א 50 זייטען פראנקא.

פראבעבריעפע K. 2.50

Erstes commercielles Unterrichts-Institut.

Abteilung für briefl. Unterricht

A WEISSMANN, Podgórze-Krakau 37.

Zjedn. austr. akc. towarzystwo żeglugi parowej
„AUSTRO-AMERICANA"

Regularny i bezpośredni

ruch z Austryi do Ameryki, Kanady i t. d.

Rozkład jazdy: a) z Tryestu do Nowego Yorku		Ceny jazdy z Krakowa: I. klasy	II. klasy	III. klasy
Martha Washington	17 lipca	K. 431·40	K. 355·10	K. 208·80
Argentina	7 sierpnia	» 431·40	» 330·10	» 208·80
Laura	21 „	» 431·40	» 330·10	» 208·80
Martha Washington	2 września	» 431·40	» 355·10	» 208·80
Alice	11 »	» 431·40	» 330·10	» 208·80
Oceania	18 »	» 431·40	» 330·10	» 208·80
Argentina	25 »	» 431·40	» 330·10	» 208·80
Laura	9 październ.	» 431·40	» 330·10	» 208·70

Ceny zawierają już amerykański podatek (pogłówne)

Dla pasażerów jadących przez Nowy-Jork do Kanady **obniżają** się powyższe ceny o **K. 20.**

b) z Tryestu do Argentyny przez Rio de Janeiro

		I.	II.	III.
Sofia Hohenberg	4 sierpnia	K. 781·40	K. 555·50	K. 118·80
Francesca	15 września	» 731·40	» 555·50	» 118·80

Cena jazdy międzypokładowa Kraków — Rio de Janeiro . . . . » 158·80

Zmiany zastrzega się

Jeneralna Ajencja dla Galicji i Bukowiny i sprzedaż kart okrętowych

GOLDLUST i SKA.

Kraków, ul. Lubicz 7. (naprzeciw dworca kolej.) — Lwów, ul. Na Błonie 1-2. jakoteż wszystkie prowincjonalne ajencje.

קנאפּף־מאשינען

נעבסט צונעהע־ע צום זעלבסטאנפערטיגען פון שטאף־ און לעדערקנעפּפע פיר הערען און דאמען־קאנפעקציאן. מעבעל, וואגען עטצ. אויך טרעססענקנעפּפע, דאפעל־קנעפּפע זאוויא קנאפּפטיילע (בוטצען) איינענעם פאבריקאט עבענזא אלע ארט פאזאמענטיר־ארבייטען ליעפערט צו זעהר בילינגען פרייזען:

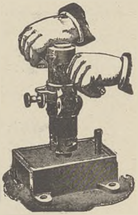

Posamenten & Knopffabrik

L. Taschner, Krakau, Grodgasse 6.

פרייזקוראנטע אויף פערלאנגען גראטיס.

חדשה בספרות החנוכית.

„שפתנו"

ספר למוד השפה העברית עפ"י השטה הטבעית. מאת רפאל סופרמן וצבי שרפשטין.

חלק ראשון. (לשנת הלמיד הראשונה). **אלפא־ביתא ומקראה**

עם תמונות ציורים. מחירו כתר ועשרים הלר. פורטא 5 הלר. הוצאת „השרון", פשמישל.

„שפתנו" הנהו עפ"י סדורו המצוין, הדרגתו הנכונה, תכנו המענין והמועיל והדורו החיצוני— האלפון המשוכללה תירו, העולה על כל הקודמים. — פרוספקט מפורט ישלח לכל דורש.

המכירה הראשית נמסרה אל:

Amkraut & Freund, Przemyśl (Galizien).

Mineralwasser!

En gros-Versand! Export nach Russland und Rumänien!
Directe Verbindungen mit den Quellen!!
Nähere Auskunft und Preise gratis und franko!!
1) **N. Traums Sohn. Tarnów,** (Galizien).
2) **N. Traums Sohn, Kraków,** Dietelsg. 46. Tel. 869.
Gründungsjahr 1864.

סענזאציאנעללע נייהייט!

בערייטס איבער די גאנצע וועלט פערברייטעט!

ענארם בילליג!

מאנדליכט איין וואונדער דער חעמיע אין יעדעם הויזע

זיננרייך קאנסטרואירטער אפפאראט. לייכט אונבעדינגט זעלבשטענדיג. קיין ברעננשטאף נעטיג קיינע ווארטונג, דאהער גאראנטירט קאסטענלאז אונד דויערנד אים געברויך. פאלשטענדיג גערוכלאז אונד אונגעפעהרליך. צאהלרייכע אנערקעננונגסשרייבען

	M.	I.	II.	III.
„מאנדליכט" מאדעלל				
פרייזע: קראנען:	3·60.	4·80.	7·–	11·—

פראנקא אונד אינקלוזיווע פערפאקונג געגען פאראיינזענדונג אדער נאכנאהמע דעם בעטראגעס.

Mondlichtwerk A. Seib jun. Warnsdorf 53/337 Böhmen.

MODELL II.

Sensationelle Neuheit!

Bereits über die Ganze Welt verbreitet!

Enorm billig!

MONDLICHT ein Wunder der Chemie in jedem Hause!

Sinnreich konstruirter Apparat. Leucht unbedingt selbstandig. Kein Brennstoff notig, keine Wartung, daher garantir kostenlos und daurend im Gebrauch. Vollständig geruchlos und ungefährlich. Zahlreiche Anerkennungsschreiben.

		M.	I.	II.	III.
Mondlicht Modell					
Preise: Kronen		3.60,	4.80,	7.—,	11.—

Franko und inklusive Verpakung gegen Voreinsendung oder Nachnahme des Betrages.

Mondlichtwerk A. Seib jun.
Warnsdorf 53/337 Bohmen.

העברעאישער פערנאונטערריכט.

דורך מיינע 32 קונסטפאלע העברעאישע אונטערריכטס־בריעפע וועלכע איינען גרויסען טהייל דער העברעאישען ליטעראטור אין פראזא און פאעזיע אונד די גאנצע גראמאטיק אין פערשידענען איבונגען ענטהאלטען קאן יעדערמאן דיא העברעאישע שפראכע אין קורצער צייט לייכט אונד גרינדליך אין ווארט אונד שריפט ערלערנען. האבע הונדערטער דאנקזאגונגען פאן שילערן.

פראספעקטע גראטים. פראבענומער 1 קראנע אין מארקען, אויך אויסלענדישע

S. Walkowski, Krakau, Miodowa 16 Postfach 119

לחובבי הספרות העברית

הנני מודיע אשר הורדתי את מחיר:

„מאידך ניסא", קובץ ציורים מאת ג. שופמן. 25 הלר.
סערה אכס' בבת אחת — קראנען 2
„רשפים", נערכים ע"י דוד פרישמאן, י"ל ל"א חוברות א 50 הלר, כלם: — 6.20 קראנען.
„ספרות", נערך ע"י דוד פרישמאן, ג' חלקים — קראנען 3.

חפשי מפורטה.

S. W. Sirate, Lemberg.

HOTEL-RESTAURANT
Rosenthal

Lemberg,

Rzeźnicka.

Telefon Nr. 1314.

Wilhelm Kupfermann

Krakau, Gertrudy 29.

עמפפיעהלט **גארדינענשטצען** פאטענט ראם א 30 העללער פער שטיק, זעמטליכע **בעשטאנדטהיילע פיר גאזאיינריכטונגען, דאכציעגעל,** מארקע דער פירמא „אוניאן", בוימאטעריאל־נעזעלשאפט. וויען. **בראַ־מינפאפע, דאכפאפע** עטצ.

בעשטעלונגען ווערדען פראמפט אויסגעפיהרט.

Pierwszy krajowy, hurtowny i częściowy

Skład Gramofonów

Józefa Wekslera

we Lwowie	w Krakowie
Sykstuska 2	Grodzka 71
Telefon 2083/II	obok Wawelu

poleca swoje stanowczo **bez szmeru najlepiej grające Gramofony,** oraz płyty z marką »Piszący Aniołek«, uznane przez pierwszorzędnych znawców za **najlepsze i najtrwalsze**

Odznaczona na Wystawie Jubileuszowej we Lwowie w październiku 1908. najwyższem odznaczeniem **Grand Prix**

Cenniki darmo i opłatnie.

20.000 płyt polskich, ruskich i żydowskich zawsze na składzie. **20.000**

KORZYSTNA WYMIANA PŁYT

Części składowe i warsztaty reparacyjne na miejscu

Gramofon koncertowy z 10 płytami 60 K.

Przeróbka lub zamiana Pathéfonów na gramofony, oraz wielki wybór Pathéfonów i płyt.

Jeneralne zastępstwo
Towarzystwa Ack. Gramofonów
z marką »PISZĄCY ANIOŁEK«

TRADE MARK — GRAMMOPHON

נעעהרטע הויזפרוי!

מיר ערזוכען אייך העפליכסט, אכטונג צו געבען און זיך נישט צו לאזען טיישען דורך דעם לויב פון: נייע ציקאָריע־פאקונגען, נאָ־צו זיין איבערצייגט, אז דער

עכטע: פראנק: קאפע־צוזאץ,

וועלכען זי האבען שאן ביי זיך צו הויזע זייט מעהרערען יאהרען אויספּראבירט. איזט דער בעסטע אונד ווירד עס אויך ווייטערהין: פערבלייבען:. —

מיר ערזוכען אבער זעהר, גענוי אכט צו געבען אויף אונזער פאבריקס־מארקע און אונזער אונטערשריפט:

Henryka Francka synowie

וואס איזט יאנאל?

יאנאל

איז דאס בעסטע אללער

אינסעקטענפערטילונגס־מיטטעל

דען עס טעטעט אונפעהלבאר

וואנצען, שוואבען, רוססען, מייזע, ראטטען.

פיר מענשען אונד הויזטיערע אבסאלוט אונשעדליך.

דיא העלפטע ביללינער אלס אללע אנדערען מיטטעל.

יאנאל איזט נור צו האבען ביים ערציינער אונד ערפינדער:

FRANZ SCHERHAG, WIEN XIV. Sechshauserst. 73.

Chemiker u. k. k. Patent-Inhaber.

פרייז פער $^{1}/_{2}$ קג.־פאקעט קראנען 2.

פערזאנד געגען נאכנאהמע אדער פאראיינזענדונג דעס בעטראגעס.

פערטרעטער אין אללען ארטען געזוכט.

צוויי יודישע לעהרלינגע

וואס קענען יודיש און העברעאיש שרייבען און לעזען ווערען תיכף אויפגענומען אין דער בוכדרוקעריי

Josef Fischer, Krakau, Grodgasse 62.

Niederländische Lebensversicherung-Gesellschaft	ניעדערלענדער שע לעבענספערזיכערונג־געזעלשאפט

דירעקציאן פיר עסטערייך: וויען 1 בעצירק, אספערנפלאטץ 1.

(אים אייגענען הויזע).

דיא געזעללשאפט פערזיכערט צו פעסטען ביללינען פרעמיען נאך פערשיעדענען קאמבינאציאנען אונד מיט גאראנטירטעם געווינאנטייל.

פערנער עמפפעהלען זיר אלס אייסערסט גינסטיג דען אבשלוס נאך טאריף 28. היעבייר ווירד ביי אבלעבען דעס פערזיכערטען אן די הינטערבליעבענען (יורשים) איינע זעהר האהע פענסיאן, נעמליך 10 פראצענט דער פערזיכערטען סוממע, אונד טראטצדעם נאך אבלויף דער פאָרהער פעראיינבארטען פערזיכערונגסדויער אָהנע יעדען אבצוג דער עמפפאנגענען פענזיאָן דיא פאללע פערזיכערטע סוממע אן די ערבען צור אויצאהלונג געבראכט

צור ערקלערונג דיענע פאלגענדעס בייעשפיעל:

איין מאנן פאָן 35 יאהרען פערזיכערט 10.000 קראנען, צאלבאר אין 25 יאהרען, וואפיר יעהרליך 481 קראָנען אן פרעמיען צו צאהלען זינד. (דיעזע פרעמיע קאָנן אויך אין פיערטעליעהרליכען אדער מאָנאטליכען ראטען ערפאלגען.) אנגענאממען דער פערזיכערטע ווירדע נאך אבלויף פאָן 3 יאהרען שטערבען, זא צאהלט דיא בעזעללשאפט אן דיא ערבען איינע יעהרליכע פענזיאָן פאן 1000 קראנען, אונד צוואר 22 יאהרע לאנג, נעמליך ביז צום אבלויף דער געוועהרטען אויפשובציט נאך אבלויף דיעזער 22 יאהרע הערט דיא פענזיאָנסצאהלונג אויף אונד דיא געזעללשאפט פערגיטעט אן דיא הינטערבליעבענען אויסערדעם נאך דיא פאללע סוממע פאן 10.000 קראָנען.

צור אויפנאהמע פאָן פערזיכערונגען אונד ערטיילונג פאן אויסקינפטען העלט זיך עמפפאהלען:

Die General-Agentur der „Niederlandischen“

Löbel & H. Taubes, Czernowitz.

מיטאַ־ביימער ווערדען אן אללען ארטען געזוכט.

פריץ קליינבערגער

שוהמאכערמייסטער

אבסאלווענט דעס וואנדערמייסטער־קורזעס פיר שוהמאכער דעס ק. ק. געווערבעפערדערונגסדיענסטעס אים יאהרע 1905 אין קראקוי.	אבסאלווענט דעס מוסטערבעטריעבעס פיר שוהמאכער דעס ק. ק. געווערבעפערדערונגסאמטעס אין וויען אים יאהרע 1909.

עמפפיעהלט זיך צור **אנפערטיגונג זעמטליכער עלעגאנטער הערען־ אונד דאמענשוהע** נאך נייעסטען פאסאנען.

רעפאראטורען ווערדען פראמפט, סאליד אונד בילינ אויסגעפיהרט.

Krakau, Krakowska 29.

Wiedeński Bank Związkowy

FILIA W KRAKOWIE — Rynek Główny, Linia A-B 44.

Kapitał akcyjny 130 milionów Koron. Fundusze rezerwowe 39 milionów koron.

Przyjmuje **wkładki** w rachunku bieżącym i na **książeczki wkładkowe.** — Podatek rentowy opłaca bank z własnych funduszów. Kupno i sprzedaż papierów wartościowych, walut i dewiz. Udziela pożyczek wekslowych i na zastaw papierów. Przyjmuje walory w przechowanie. Wypłaca kupony i wylosowane efekta. Przyjmuje wszelkie zlecenia giełdowe. Udziela ustnych i pisemnych wskazówek w tym kierunku.

Wydawca: M. Fischer. — Odpowiedzialny redaktor: J. Kreppel. — Drukarnia Józefa Fischera w Krakowie